

Bevezető

Tudom, nem feladatom, hogy *A velencei kalmár* magyarázzam. Nem is teszem. Itt véget is érhetne egy tömör bevezető, hiszen az ötfelvonásnyi szöveg magyarázataival és kiegészítőivel magáért beszél - vagy nem: mindkét esetben elintéztnek tekinthető az ügy.

Szösszenések a szisszenések elé

Néhány gondolatszösz mégis előkívánczik az illedelmes hallgatás élet-hossznyi dunnája alól. A csaknem fél évszázada *de facto* lezár(ul)t magyar Shakespeare-kánon óvatosságra inti a vehemens ifjúkori kedélyeket. Mind a harminchat (harminchét, ha a *Periclest* is idevesszük) drámának mesteri kezek vetettek ágyat, és ringatták dallamos jambusokkal és dédelgették pontos szeretettel: őszintén, nincs szégyenkezni való a nagy nemzetközi összemérésdiben.

„Mi kell még?” Pszichoszomatikus kérdés ez, amely pontosan kijelöli korcsoportom tagjaiban a zabszem helyét, sőt a zabszem működésbe lép, és dramaturgiai barmolódások vagy elhalt fordítói szándékok - diaré és székrekedés - okozójává lesz a maga helyén.

Pedig (tudom, „pediggel” nem kezdünk mondatot: hányszor hallottam ezt jó tanáraitól!), pedig létezik a legelevenebb rendezői kezét is megkötő Shakespeare-stíl: mi magunk vagyunk tanúi a shakespeare-i dikció megmerevedésének és annak az örületes távolságnak, amelyet korunk közönségembere érezhet időnként, zsöllyhelyén szorongva, az érinthetetlen színpadra állított, fenségesen halottnak tűnő művel kapcsolatban.

Értsünk szót: nem a hagyomány elvetéséről van szó - hiszen lenyűgöző és ámulatba ejtő egy Babits vagy egy Vas István szóeleménye, élettudása, gyönyörűsége lírázénje -, hanem a szólepelről, melyet könnyen halottivá változtat a múltó idő az élő drámatest fölött. „Ondoyant et divers” - írta Montaigne az emberről: állhatatlan és változékony; igen, mint a shakespeare-i dráma. A szerepek, a karakterek, akár a Pirandello-műben, életet követelnek.

A hagyomány - s nyomában a konvenció - megmerevedéséért nem a nagy költő-fordítók a felelősek: ők a legkevésbé. A felelősség a fiatal generációé, ha nem meri, nem tudja, nem tartja érdemesnek a saját viszonyrendszerébe, a saját szótengerébe, a saját metaforaföldjére csábítani e műveket.

Túlkapások-túlkopások

Abban a hiszemben, hogy Shakespeare elsősorban mint színpadi szerző, színházi ember írta líraiailag verhetetlen műveit, vállalkozásunk sorsa azon állt vagy bukott, s dőlt végül el, hogy miképpen tudjuk a magunk számára hihető módon kirajzolni a darab belső viszonyrendszerét, a szereplők egymáshoz való viszonyát: *A velencei kalmár* *who's who*-ját. Értelmezésre, nem átértelmezésre törekedtünk. Állást kellett tehát foglalni.

A darab 1596-98 között íródott, vélhetően sietős tempóban. A fordítás és a morfondírozás alapját a 1600-as, úgynevezett első quarto-kiadás képezte, amely, minden bizonnyal, a szerző eredeti kéziratából (tehát nem, mondjuk, egy sűgőpéldány-másolat alapján) készült. Ennek köszönhető a szöveg „tisztasága”, de ugyanakkor a némileg elnagyolt dramaturgia is. (Csak egy példa a több közül: az 1/2. szín elején Portia még hat kérést ír le - a szó szoros értelmében -, míg a szín végén belépő szolga már csak négy kérést említ!) Adva volt tehát egy valóban eredeti szöveg, amelybe más - kiadói, cenzori vagy sűgői - kéz nem piszkolt bele, de ez a szöveg ugyanakkor telve volt a fontos szereplők egymáshoz való viszonyát többértelműsítő kifejezésekkel és finoman burkolt szerzői „üzenetekkel”. (Ennek okaira, melyek sokrétűek és bonyolultan szövevényesek, és a szerzőre oly jellemző [lásd *Hamlet*] „ráírásoktól” - mikor is Shakespeare

az írásperiódusban érzett testi-lelki-szerelmi nyavalyáit s eufóriáit finom kendőként ráteríti a szövegre - a szűkebbi korszak politikai viszonyain s azok reflektív kezelésén, valamint a közönségizlés kiszolgálásán és kijátzásán át, egészen a közép-angol kifejezések napjainkig tartó jelentésmódosulásáig ívelnek, e helyütt nem térhetek ki.) Mindketten, Alföldi Róbert és magam is, úgy véltük, hogy a meglévő s számtalan egyéb érénnyel rendelkező Vas István-féle fordítás ezeket a lehetséges kontrasztokat patinás-gyönyörűen, ám sok helyütt jótékony-homályosan elmossa. Ugyanezt tapasztaltam a darab vulgáris szövegrétegeinek kezelésében, ahol Vas, mintegy Shakespeare imágójának védelmében, szemérmesen elérti, „följebb fordítja” a vonatkozó részeket. További problémát jelentett mind a szövegben, mind a rendező számára, hogy a Vas István-féle fordításra oly jellemző princípium, a pontosság mindenek feletti érvényesítési szándéka nemegyszer a szillogizmusok, szóképek, metaforák szó szerinti átültetésének kétes kimenetelű bravúrjaiban ölt testet. Ez utóbbi két eltérő jellegű bonyodalomhoz vezetett: vagy az élő, színpadi akció, a karakter kiteljesedését gátolta a bonyolult nyelvi megoldással, vagy - megkockáztatom - helyenként félfordításokat eredményezett.

Miután megegyeztünk, kézhez kaptam Alföldi kiérlelt rendezői koncepcióját. Egyikünk sem gondolta, hogy a „megfejtés”, valamiféle doktriner egyedül helyes értelmezést tartunk a kezünkben, de külön-külön is elfogadhatónak ítéltük a további munka számára: így a rendezői elképzelés természetesen befolyásolt a fordítás folyamata során, és az általam létrehozott szövegtest, természetesen, befolyásolta azután a rendezést és a megszülető előadást.

Néhány dologban nem értettünk egyet, egyvalamiben azonban mindenképp: ha úgy tetszik, konzervatív módon végezzük a feladatunkat; nem a szétszedés-összerakás vagy a hozzáadás-kivonás lesz az elvégzendő művelet, hanem csakis a darabban rejlő erővonalak mentén tologathatjuk föl s le a feszültség potméterét. Nem állítom, hogy nagy dolgot vittünk volna véghez, s azt sem, hogy jó munkát végeztünk, de, azt igen, hogy a rendező és a fordító is a képességeiből telő hitelességre törekedett; ki-ki a sajátvartáján.

Jelmagyarázat

A velencei kalmár teljes szövegének (új) fordítását tartja kezében a nyájas olvasó. Vállalkozásunk azonban meglehetősen szokatlan: a teljes fordítás-szöveg közlése mellett azt is pontosan jelezni szeretnénk, hogy az Alföldi Róbert által megrendezett előadás hogyan nézett ki pontosan, milyen rendezői utasítások alapján történt a kivitelezés, és hogy a rendezés pontosan mely részeit használta az eredeti szövegnek-darabnak, és mely részeire „nem tartott igényt”.

– A darabot teljes egészében az eredeti felvonás- és színsorrendben közöljük.

– Kővér betűkkel jelöltük mindazt, ami nem része az eredeti darabnak-szövegnek. Kővér dőlt betű jelzi tehát Alföldi rendezői instrukcióit és kővér álló betű a „beírásait”, sőt azokat is, amelyek benne vannak Shakespeare szövegében, de a rendezésben az eredetitől eltérő helyen szerepelnek - az utóbbiakat, a félreértések elkerülése végett, lábjegyzettel is elláttuk, csillag alatt.

– Szögletes zárójel került azon szövegrészek elé és után, amelyek Alföldi rendezésében nem hangzottak el, de a fordításban eredeti helyükön és terjedelmükben olvashatók.

– Kapcsos zárójel jelzi minden szín elején azt, hogy az adott szín hányadik jelenetnek felel meg az Alföldi-féle rendezésben. Ezt kiegészítettük egy függelékként olvasható „jelenetsorrenddel”, amely hűen mutatja, hogy az eredeti darab adott színe melyik jelenet Alföldinél.

– Mindig a szűkszavú shakespearei rendezői instrukciót közöljük először sima dőlt betűvel, és csak alatta a vonatkozó Alföldi-féle instrukciót: kővér dőlt betűvel, az eddig leírtak alapján.

Shakespeare

A VELENCEI KALMÁR

Fordította: Szabó Stein Imre*

SEMÉLYEK:

VELENCEI DÓZSE

MAROKKÓ HERCEGE Portia kérői

ARAGONIA HERCEGE

ANTONIO, velencei kalmár

BASSANIO, a barátja

GRATIANO

SOLANIO Antonio és Bassanio barátai

SALARINO

LORENZO, Jessica szerelmese

SHYLOCK, gazdag zsidó

TUBAL, zsidó, Shylock barátja

LANZELO GOBBO, bohóc, Shylock szolgája

ÖREG GOBBO, Lanzelo apja

SALERIO, hímök Velencéből

LEONARDO, Bassanio szolgája

BALDEZZARO Portia szolgálói

STEPHANO,

PORTIA, gazdag hölgy/BALTHASAR, jogtudós

NERISSA, a komornája

JESSICA, Shylock leánya

Velencei főurak, törvényszéki hivatalnok,

egy őr, Portia szolgálói és más kísérek

SZEREPLŐK:

SHYLOCK, gazdag zsidó

ANTONIO, velencei kalmár

BASSANIO, Antonio barátja/MAROKKÓ HERCEGE/ARAGONIA HERCEGE

PORTIA, gazdag hölgy/BALTHASAR, jogtudós

NERISSA, Portia komornája/BALTHASAR SEGÉDJÉ

JESSICA, Shylock lánya/LÁNY 1.

GRATIANO, velencei ifjú/MAROKKÓ KÍSÉRETE/ARAGONIA KÍSÉRETE

SALARINO velencei ifjak

SOLANIO

LORENZO, Jessica szerelme

LANZELO, bohóc, Shylock szolgája/FIÚ 1.

PULTOS/PORTÁS

ÖREG GOBBO, Lanzelo apja

TUBAL, Shylock barátja/DÓZSE

FIÚ 2./TV-RIPORTER/RENDŐR 1.

LÁNY 2.

LÁNY 3.

LÁNY 4.

I. FELVONÁS

1. SZÍN

{/1. jelenet}

Velence. Antonio, Salarino és Solanio jön
Egy éjszakai bár. Salarino, Lorenzo, Gratiano és egy fiú táncol négy
lánnyal/kurvával. (Jessicát, Nerissát játszó színésznők is!) Antonio egy
sarokban ül. Bárpultos (a Dózsét játszó színész). A fiúk nagyon jól érzik
magukat. Vidámak. Odavisznek egy lányt Antoniéhoz. A lány csábít. Antonio
finoman ellöki a lányt. A többiek röhögnek

ANTONIO Vicces tán, hogy szomorúnak festek:
Fárasztó ez, és ti is unjátok már;

A fordítást Nunuskának ajánlom.

De hogy miért, miként ült meg épp itt,
Honnan ered s meddig vesztegel, Nem
tudhatom.

Méla szemlélővé butít a bú -

Hogy fiú vagyok vagy lány, se tudom.

[SALARINO Az óceán dobálja kedvedet;

Vizén hajóid lomha göggel úsznak,

Mint telt urak s szabad polgárok egy

Színes parádé mozgósínpadán, S

büszkén biccentik magas orrukat

Kapkodva bókoló köznép felé -

És így suhannak el, vitorlászárnyakon.]

SOLANIO/ Uram, hidd el, ha én biznék ennyit

SALARINO** Bizonytalanra, jobbik eszem Kint a

vízen jáma. Fűvet szómék Szüntelen

a szélbe, merre viszi: Lesném a

térkép gyanús jeleit; Móló, zátony,

múló áram s minden, Mi veszélyt

zúdíthat rakományra, Elvonné

kedvemet.

*Kintről vihar hangjai. Szél, villámlás, eső. Mindenki megdermed egy
pillanatra, aztán röhögnek*

SALARINO/ A hideg kiráz, s a lehelet

GRATIANO Megfagy a számban, ha elgondolom,

Hogyan őrjöng nyílt tengeren a szél. S

homokóra futását ha nézném,

Homokzátont látnék magam előtt,

S megfeneklett hajómat, Szent Andrást,

Amint büszke nyaka hajol s török

Bordáihoz a hullámsírba lent. [S ha

templomba megyek, s látom ott A kőből

emelt szent épületet, Hogyne látnám

rögtön az érdes kő-Kezet, amint finom

hajóm testén Motoz és fűszerét a vízbe

szórja, S a durva habnak osztja

selymemet:

Szóval, ennyit ér - a semmit - mindenem?]

S ha már a gondolattól rettegek,

Hogyne búsitana a látvány, mely

A gondolat nyomában születik.

Szót se többet: tudom, Antonio A

féltéstől ily szomorú-beteg.

*Röhögés. Hirtelen nyílik az ajtó, belép Shylock. Ugyanolyan ruhában van,
mint Antonio. Megázott, vizes. Mindenki ledermed. Antoniának lángol a
szeme*

SHYLOCK Jó estét! (Odamegy a bárpulthoz)

Kaphatnék egy forró teát ?

PULTOS Itt nincs tea.

A többiek közelednek a pulthoz

SHYLOCK (mosolyog) Akkor azt kérem, amit az urak isznak.

ANTONIO Azt zsidók nem ihatják. Nem kóser. (Felhajtja az italát és
leköpi Shylockot)

*Shylock elmenekül. Minden pontosan visszarendeződik úgy, ahogy Shylock
megjelenése előtt volt. nyugalom, vidámság, béke*

ANTONIO Higgyétek el, nem vagyonom izgat,

Szerencsém nem egyetlen hajó

Hasában rejtettem el, s amim van,

Túl sok - nem válhat csak úgy semmivé.

Máshonnan tör fel a szomorúság.

* Az eredetiben a szöveget Solanio mondja, Alföldinél a kövér betűvel szedett
Salarino. A továbbiakban mindig így jelöljük.

SOLANIO/ Hej! Antonio szerelemes, fiúk.
LORENZO
ANTONIO Hülyék!!
SOLANIO/ Szerelmes sem? Akkor hát a bűd épp
GRATIANO Annyit ér, mint a jókedved: mutasd
Fonákod a világnak; kacagd ki
Rosszkedved, és mondd: én vidám vagyok!
[Janus két arcára mondom,
Furcsa fickókat alkot a természet! Van,
kinek szeme hunyorgásra állt rá, S
akkor is nevet, ha bánat csontzenél;
Más, mint akit a sors ecetbe márt,
Szájának sövényén nem jut át az élc:
Ott a legjobb vicc is zárt kaput talál.]

*Bassanio, Lorenzo és Gratiano jön
Felrántják Antoniót. Táncolnak. A csajok rátekerednek Antonióra. Bassanio
belép, Antonio sóbálvánnyá válik*

ANTONIO Itt jön Bassanio!
SALARINO/ Maradtam volna gondozni bűdat,
GRATIANO De ím, megjött a leghőbb gondozó.
ANTONIO Kedveseim, túl sok figyelmesség Ez
nekem, s mégis, fogjuk sebes
Távozások üzleti ügyekre.
SALARINO Halaszthatatlan megyek, jó urak.
BASSANIO Mikor lesz ismét közös tivornyá?
Mintha kerülnétek mostanában.
SALARINO Meglásd, majd visszamelegsünk hamar.

*Salarino és Solanio el
Fiúk indulnak, röhögnek. Antonio és Bassanio marad*

[LORENZO Most, hogy meglelted, amit kerestél,
Minket se feledj, jó Bassanio - Ma
velünk ebédelsz, azt ígérted.
BASSANIO És ott leszek.]
GRATIANO Rossz bőrben vagy tényleg, Antonio. A
világot túl komolyan veszed:
Elveszítetted, mit ennyire féltesz.
Temiattad aggódok, jó barát.

A többiek röhögnek

ANTONIO A világ csak világ, Gratiano;
Színpad, és mindenkire jut egy szerep.
Én a bűsat játszom.
GRATIANO Én meg a bolondot,
Ki röhögő ráncot hízlal az arcán, S máját
forró borban főzi inkább, Mint hogy
szívén sóhaj lúdbőrözzön. Akinek vére
még meleg, csak üljön, Mint síremléken
márvány nagypapája? Alvajárjon, essen
sárgaságba A bűtől? Hallgass rám,
Antonio -
Kedves vagy nekem, azért mondom ezt -,
Vannak emberek, akiknek képén
Békanyál hízik, mint haldokló vizen,
És szoborként gúvadnak szóltan a
Világba, hogy mélység, súlyos tudás
Patinája zöldüljön arcukon,
S jól megértsd, ha kinyitod a szádát,
Úgysem érheted fel hallgatását. [Ó,
Antonióm, az ilyet azért
tartják bölcsnek, mert sohasem beszél.
Ha szólna mégis, az üres szavak Pokol
tüzére hajtánák, ki tőlük Megvadulva
bűnre adná fejét.]

A többiek rángatják kifelé

Erről majd mást is elmondok neked,
De ne hagyj, hogy hamis bölcsesség jegyét
Üssék szép melankóliára mások. Lorenzo,
jőjj! Magatokra hagyunk - Az színtalán majd
tovább prédikálunk.
LORENZO Igen, ebédig Isten veletek.
Magam is efféle néma bölcs vagyok,
Mert Gratianótól szóhoz sem jutok.
[GRATIANO Jőjj akkor, Lorenzo, két évre velem, És
csendet nevelünk hangod helyén.
ANTONIO Én meg hangot nevelnék most veled,
Ha lehetne.]
GRATIANO Jó urak, csendben akkor maradjatok,
Hervadtan, ha lóg, minek állni kéne, S
a kedves fekszik alattatok.

*Gratiano és Lorenzo el
Nagy röhögés. Antonio és Bassanio kivételével nagy lármával fiúk és lányok
el. Antonio csak áll és nézi Bassaniót. Bassanio int a pultosnak, az eltűnik*

ANTONIO Van ennek értelme?
BASSANIO (átöleli, táncolnak) Gratiano legtermékenyebb a semmiről való
parttalan beszédben. Nincs hozzá fogható egész Velencében. Mint két
szem búza, melyet ügyes kéz korpa közé kevert, olyanok gondolatai:
keresed, keresed, s mire megleled, kiderül, hogy hiába fáradtál.

Bassanio nevet. Antonio szenvedélyesen megcsókolja. Sötét

{1/2. jelenet}

Egy ágy, benne a két férfi. Boldog lihegés

ANTONIO Most mondd el végre, ki az a nő,
Ki úgy megvadított, hogy lelked csak
Nála ténfereg: ne titkold tovább.

Bassanio kéreti magát, Antonio megsimogatja

BASSANIO Előtte nem titok, Antonio,
Hogy a múlté már vagyonom java,
Mert többet éltem s nagyobb lábon,
Mint bírta volna gyöngye eresztésem.
Lásd, most sem a dáridót siratom,
Mely nélkülüm folyik eztán tovább, De
szeretném tudni, emelt fővel Hogyan
lálbaljak át e kisszerű Mocsáron, hová
tékozló múltam Vezetett. Csak néked,
Antonio, Kinek pénzben s
szerelemben A legtöbbel tartozom,
merem Fölfedni egészen titkos
tervemem, Mi ha célt ér, újra szabad
vagyok.
ANTONIO Ne kínozz már tovább, Bassanio. Ha
terved éppoly egyenesen áll, Mint te
szoktál, hidd el, pénzem, Személyem
s minden, mit adhatok, Egészen s
feltétel nélkül tied.
BASSANIO (visszaugrik az ágyba)
Kisfiúként kilöttem sok nyilát,
S ha egyet nem találtam, másikat
Küldtem utána gondosabb kézzel:
Kockára kettőt tettem így, viszont
Sokszor kettőt nyertem. Kisfiú voltam még -
Ártatlan, mint a mostani tervem.
Sokat adtál, s én mint vad kölyök

Elvesztettem mindent, de ha volna még
Másik nyíl, hogy különnek ketten,
Amerre az elsőt, nem kétkedem, hogy
Mindkettőt meglelem, vagy legalább Ez
utóbbi biztos révbe érne,
S hálás adósod az elsőért leszek.

ANTONIO Tudod, mit értek, és te mégis Sekély
mondatokkal fojtogatod Érzéseimet:
százszor inkább megöl, Hogy bennem
kétkedni látlak, mintha Vidáman
felélnéd mindenemet. Elég a sok
fölösleges szóból,
S mondd, mint tegyem, mit tennem kéne -
Tiéd vagyok: beszélj végre beszéd helyett.

BASSANIO *(egy lepedőt köt maga elé)*
Van Belmontban egy gazdag úrinő, És
szép, és ami még ennél is szebb,
Értékes módfelett. Váltottunk már
Néhány pillantást - jó vagyok nála.
Portia - így hívják, [és ér is annyit,
Mint Cato lánya, Brutus Portiája.]
Értéke, sajnos, nem titkolható, Híres
kérők raját repteti a szél Kerek e
világból, s a haja ékszer; Mint
aranygyapjú omlik el vállain,
[És Belmont ettől olyan, mintha Kolkhisz
Partját kutatnák mohó Jasonok.]
(Visszamenekül az ágyba, befekszik Antonio mellé)
Édes Antonióm, ha ringbe szállnék,
Egyenlőként rangos idegennel,
Szímatom oly busás hasznot jósol,
Melyre szerény szó a győzelem.

ANTONIO *(simogatja az ölébe fekvő Bassanio fejét)*
Tudod, hogy tengeren úszik mindenem,
Pénzem nincs most, sem árum, miből Kitelne
apanázs. Menj hát, és kiderül, Mit ér a
hitelem ma Velencében, Mit végsőkig
kimerítenék, hogy Belmontba juthassál szép
Portiához. [Menj most, és szaglássz itt-ott
pérez után. Indulok én is, hogy barátságából
Vagy hitelből kipergessük pénzedet.]

*Mindketten el
Bassanio lefekteti Antoniót. Sötét*

2. SZÍN

{1/3. jelenet}

*Belmont. Portia háza. Portia és Nerissa jön
Modern iroda. Íróasztal, mögötte szék. Valaki ül benne, és újságot olvas. Az
újság fejléce: Belmonti Gazdasági Magazin. A „valaki” leengedi az újságot az
asztalra. Portia. Harmincas éveinek vége felé járó üzletasszony. Nincs
jókedve*

PORTIA *(kiszól a titkámóhívón)* Az ebédemet!

*Csönd, belép Nerissa, Portia személyi titkára. Kezében tálca, a tálcán tányér,
a tányérban egy megtisztított, nagyméretű sárgarépa. Kés, villa, egy pohár
ásványvíz. Nerissa leteszi a tálcat Portia elé*

PORTIA Szavamra, Nerissám, az én kis testem elfonnyad a nagyvilág
súlyától.

NERISSA Fonnyadna, édes asszonyom, ha a nyomorúságot hasonló bő
kezek osztanák rád, mint a jó szerencsét. És mégis, azt látom, éppolyan
nyomorult az, aki a csömörtől szédül, mint aki az éhségtől. [Középen
lenni tehát egyáltalán nem közepes boldogság. A tele bendő hamar fehér
haját hízlal, de az elegendő nyújtja az életet.]

PORTIA Szédületesen eredeti gondolat - [s nem utolsó színészileg...

NERISSA Főként, ha megfogadnád észileg.]

PORTIA *(készel, villával eszik)* Ha jól tenni ugyanolyan könnyű volna, mint
prédikálni, a kápolnákból rég katedrális nőne, s a viskókból hercegi
palota. [Vízét prédikál - s a jó pap vizet iszik: könnyen papokok húznak,
hogy mit volna jó cselekedni; de egynek lenni a húszból, ki megfogadja
tanításomat, az a nehéz. Az agy szublimálhat s gyárthat törvényzablát a
vérnek, de a tüzes szenvedély átugorja a hült szabálysövényt. A kerget
fiatalság nyúl, amely átszökik a béna jó tanács hálóján.] De hiába
okoskodom, érvekkel nem fogok magamnak férjet. Ó, jaj nekem! *(Ke-
zébe kapja a répát, felugrik, rágszál és dühöng)* Ki beszél itt „válasz-
tásról”? Nem választhatom, akit akarnék, de el sem küldhetem, akit még
rémálmomban sem - ekképp fiatal testem sínyli meg egy vén halott
végakarátát. Nem szörnyű, Nerissa, hogy nem választhatok egyet, s
nem küldhetek el százat?

NERISSA Jámor lélek volt az atyád, a szentéletű embereknek pedig jó
sugallataik támadnak haláluk óráján. Ezért tervelte ki ezt a „ki nevet a
végén” játékot a három ládikával: aki az arany-, ezüst- vagy ólomládiká-
ban kitalálja atyád szándékát, az téged választ; ne félj, az igazit majd az
pattintja fel, akit te igazán szeretsz. De érz-e némi vonzalmat
valamelyik iránt?

PORTIA Pfüj!

[PORTIA Kérlek, nevezd meg őket, én majd elnevezem a versenyzőket, s te
aztán próbálj nevet adni érzéseimnek.]

NERISSA *(az egyik fiókból elővesz egy videokazettát, és beteszi a
lejátszóba)* Először is, a nápolyi herceg.

Video: egy szőke ficsúr lovak társaságában

PORTIA Ez aztán az úri bunkó! Csak a lováról tud makogni, s roppant
erényként tünteti fel, hogy csődörét egymaga patkolja. Hölgym,
erősödik bennem a félelem, hogy jó édesanyja egy patkolókováccsal
jutott a tetőpontra.

Összeröhögnek

NERISSA *(beleteker a szalagba. Megállítja)* Aztán itt a gróf úr.

Video: egy nagyon csúnya kis görcs szivarozik

PORTIA Egyebet sem tesz, csak a homlokát ráncolja, mintha azt mondaná:
„Válassz akkor mást, ha nem vagyok elég jó neked!” Vidám történetet
hall, és máris elsavanyodik. Tartok tőle, világfájó vénember lesz belőle,
ha már fiatalon így megromlott benne a kedély.

Összeröhögnek

(Kezdi élvezni) Inkább mennék nőül egy csontos halálfejhez, mint ezek
közül bármelyikhez. Isten őrizzen ettől a kettőtől!

[NERISSA No és a francia úr, Monsieur Le Bon?

PORTIA Isten teremtménye ő is, ezért hát, istenkém! fogjuk rá, hogy férfi.
Tudom jól, hogy bűn gúnyolódni, de hát ez még jobban lovazik, mint a
nápolyi, és még jobban fanyarog, mint a gróf: mindegyikből van benne,
és még sincs benne semmi. Rikkant a rigó? - ez rögvést bakozni kezd, s
leszúrja saját árnyékát. Ha hozzámennék, húsz férjet vennék, s ha ezért
elmegy a megvetésig, én feloldom őt, mert szeressen bár örülésig, csak
egyre juthat - fölsülésig.]

*Nagyon röhgögnék. Hirtelen megszólal az asztalon a telefon. Nerissa ugrik, de
Portia gyorsabb, felveszi. Teljesen megváltozik. Megkeményedik*

PORTIA Tessék! *(Szünet)* Jó, küldjék el a szerződést!

NERISSA Mit szölsz hát Falconbridge-hez, az ifjú angol báróhoz?

*Video: egy angol szépfű röhgögnél, és kézzel-lábbal magyaráz, hogy nem
ért semmit. Állandóan ismételteti, hogy „No! I don't speak Italian!”*

PORTIA Nem szólok hozzá semmit, hisz nem értené, ahogy én se őt. Nem tud se latinul, se franciául, sem olaszul, arra pedig te vagy a legavatottabb tanúm, mennyit ér angoltudományom. Amúgy csinosnak mondanám képét a falon, de egy látvánnyal hogyan diskuráljak? [És milyen bizarr az öltözéke! Azt hiszem, a mellénye olasz, de azt a feszülő nadrágot már a franciáknál vette, a sapka német és a viselkedése közös-kezes.]

NERISSA És mi a véleményed szomszédjáról, a skótról?

PORTIA Az, hogy buzog benne a szomszédi szeretet, mert kapott egy nagy ruhát - kölcsönbe - az angoltól, és esküdözött, hogy visszafizeti, amint teheti: azt hiszem, a francia meg kezeskedett érte, míg őt is megruházták.]

NERISSA Hogy tetszik akkor a fiatal német,[a szász herceg unokaöccse]?

Video: egy nagydarab német sőrhas részegen integet és csókokat dobál

PORTIA Reggel, amikor józan, mindenek alatt, de délután, mikorra részeg, még lejjebb tenném a lécet. Legjobb formájában alig rosszabb az embernél, és mikor legrosszabb, alig különb az állatnál. És ha a legszörnyűbb történe, mi történhet velem, remélem, nem hagy cserben leleményem.

NERISSA Ha vállalná a tétet, és a helyes ládikót választaná, s te visszatüsitánád, akkor nemcsak ellene, hanem apád akarata ellen is szegülnél.

PORTIA Ezért, minthogy felkészültem a legrosszabbra, kérek, tégy egy nagy üveget tele rajnai borral az egyik rossz ládikára, mert tudom, még ha az ördög tanyázna is belül, s csak a kísértés kívül, akkor is azt választaná. Mindenre kész vagyok, Nerissa, mielőtt egy idült német karjaiba vet az élet.

Portia elszomorodik. Nerissa kiveszi a kazettát, visszarakja a fiókba, és összepakolja a tálcát

[NERISSA Félned, hogy megnyerhető veszteséged közülük kerül ki, nem kell. Közölték velem elhatározásukat, hogy hazatérek, és nem zaklatnak tovább, kivéve, ha kezud más módon is elérhető, mint az apád által kiszabott ládikóúton.]

PORTIA Ha addig kell is húznom, mint Szibilla húzta, akkor is szűzen halok meg, mint Diana, ha nem apám akarata szerint nyernék el. Örülök, hogy ilyen belátók, mert nincs köztük, kinek ne a hiányát kívánnám leginkább - egyébként jó utat kívánok nekik.]

NERISSA Nem emlékszel, bús hölgy, apád idejéből egy velenceire - olyan értelmiségiforma, de jó eresztés -, aki a montferrat-i márkai társaságában járt ide?

PORTIA De igen, Bassanióknak hívták, azt hiszem.

NERISSA Úgy van, s minden férfi közül, kire esendő szemem valaha rátekintett, ő érdemes leginkább egy hozzád hasonló nőre. [PORTIA Jól emlékszem rá, és emlékeim szerint nem túlozol.]

*Egy szolga jön
Portás belép*

No, mi van? Mi újság?

SZOLGA/PORTÁS A négy idegen kíván látni, asszonyom, hogy elbúcsúzanak. Továbbá sürgöny érkezett egy ötödiktől. A marokkói herceg tudatja általa, hogy éjfélre itt lesz.

PORTIA Ha oly könnyű szívvel fogadhatnám az ötödiket, mint ahogy e négyet útnak ereszttem, örülnöm kellene. Még ha egy szent jellemét is varták sötét ördög bőrébe, inkább feloldozzon, mint megdolgozzon engem. *(Felveszi a cipőit, átöleli Nerissát)* Gyere, Nerissa. *(Átöleli az öreg Portást is)* Te meg siess már: a régi kérő épphogy el - s az új helyébe áll.

Mind el

Hárman összeölelkezve kimennek. A Portás visszalép, és az asztalt átgurítja a tér másik oldalára

Velence. Bassanio és Shylock, a zsidó jön

Egy másik iroda. Nincs túl világos. Shylock áll az asztalnál. Bassanio ül egy széken

SHYLOCK Háromezer dukát? Szo-szo...

BASSANIO Igen, uram, három hónapra.

SHYLOCK Három hónapra. Szo-szo...

BASSANIO Mely összegre, mint már mondtam, Antonio kötne kezességet.

SHYLOCK Antonio megkötné magát... Szó, mi szó.

BASSANIO Akkor hát segítesz? Remélhetem? Mi a válaszd?

SHYLOCK Háromezer dukát három hónapra, s a kezes Antonio...

BASSANIO Mi hát a válaszd?

SHYLOCK A jó Antonio...

BASSANIO Miért, hát nem az?

SHYLOCK Ugyan, ugyan. Félreértesz. Mikor azt mondom róla: „jó”, ezt úgy értem, hogy jó arra az összegre. Ámbár vagyona úszik éppen; ha érted; egy hajója Trípolisz, egy másik meg India felé. De a Rialton beszélnek, hogy Mexikót, sőt Angliát sem kíméli kalandvágya - bolondul sok ez nekem. A hajók csak deszkák, s a matróz is csak ember, aztán ott vannak a földi és vízi téritők - az *eltérítők*, ha érted, kik nem épp emberfélők, na és a sziklák, szelek tengernyi veszélye, De embered mégiscsak megér háromezer dukátot - talán köthetünk üzletet.

BASSANIO Biztos lehetsz benne.

SHYLOCK Majd, ha bebiztosítom magam. Biztosan átgondolom még egyszer az ügyet. Hol találok Antoniót?

BASSANIO Ha tetszene velünk ebédelned.

SHYLOCK *(hirtelen kitör)* Majd hogy disznóhúst szagoljak, hogy laktassam magam azzal a döggel, melybe a ti prófétátok, a Názáreti csalta be az ördögöt. Veszek veletek, eladok veletek, beszéllek veletek; de nem eszem veletek, nem iszom veletek, és nem imádkozom veletek. [Mi újság a Rialton? Ki jön ott?]

Antonio jön

Belép Jessica

BASSANIO/JESSICA Antonio új.

Hirtelen fényváltás. Csak Shylockon van fény. A monitorokon Shylockot látjuk szuperközeliben. A jelen idejű színpadi történések a képernyőkön

SHYLOCK *(félre)* Olyan, akár egy szép szavú gyilkos.

Gyűlölöm őt. Gyűlölöm, mert keresztény,

Még jobban, mert hazug jószágában

Többlet nélkül adja pénzét hitelbe, S letőri hasznunk a kamatokon. [Egyszer, ha fogást találnék rajta, jóllakna végre a régi harag.]

Gyűlöl minket, mocskol, s ellenünk

Szítja a többi a köztereken.

És gúnyolva nevezi a hasznom

Uzsorának; átkozott legyek, ha

Elfelejttem.

Visszaáll az előző fény. Antonio belép

BASSANIO Shylock, hol jársz?

SHYLOCK Itt vagyok, uram, csak kalkuláltam,

De most úgy rémlik, ha jól emlékezem,

Hogy nincs is háromezrem momentán,

Mit adhatnék neked. De mit tesz az?

Tubal, egy jómódú héber majd

Kölcsönad nekem. Hány hónapról is lenne

szó? *(Antonióhoz)* Salom, jó uram,

(Úgy tesz, mintha csak most venné észre Antoniót)

Most emlegettük épp személyedet.

Shylock int Jessicának, hogy menjen ki, az kimegy

ANTONIO Shylock, jól tudod, nem szoktam kérni,
Sem adni kamatra, de barátom
Égető igénye most fontosabb,
Mint elveim. *(Bassaniohoz)* Tudattad vele, hogy
Mennyi kell?

SHYLOCK Ja, ja, háromezer dukát.
ANTONIO És három hónapig.
SHYLOCK Három hónapig, tudom. *(Bassanio felé)* Mondta már.
No, akkor a kezesség. Ide figyelj,
Azt mondtad ugye, nem kérsz s nem adsz
Kamatra pénzt?

ANTONIO Valóban: nem uzsorálok.
[SHYLOCK Amikor Jákob őrizte Lábán
Nagybátyja nyáját, az a Jákob, ki
Ábrahámnak az anyja cselével
Lett Ézsau helyett örököse...
ANTONIO Na és? uzsorás volt ő is talán?
SHYLOCK Szerinted. Mondjuk úgy, hasznot szedett.
Jól figyelj: Lábánnal megegyezett, Hogy
bérét mind a tarka s foltos bárány Képezi,
ha majd a buja juhok
Kosaikhoz térnek ős felé,
A nemzés idején. S az eszes Jákob
Néhány ágat lehántott, s foltos felét
Szúrta le a koslató juhok elé,
Akkik fogantak, s ellés idején
Tarkákat hoztak Jákobnak világra.
Hasznot szedett, s mégis megáldatott,
Mert nem lopás, de áldás a haszon.

ANTONIO Nagy játékos lehetett e Jákob -
A tét, mit játszott, nagyobb volt, mint ő -, S
a sikert tán jutalmul kapta *főnről*. Most
higgyem el, hogy jótett az uzsora? Vagy
kos és juh, az arany és ezüst?

SHYLOCK Már megbocsáss, de nekem egyre megy.
Uram, ha...

ANTONIO Jegyezd meg jól, Bassanio, Ha kell, az
ördög szentírását idéz. A szent érveket
felhozó gonoszság, Az aljas arcán
felsütő mosoly, Piros alma, amely
rohad belül: Rózsás látszat takarja el a
bűnt.]

SHYLOCK Háromezer dukát- mégsem kis pénz.
Negyedévre, kamattal az annyi...

ANTONIO Ej, Shylock, végére érünk-e ma?
SHYLOCK Antonio úr, a Rialtón, nem is
Egyszer, sértegetni nem siettél,
Shylock seftel, Shylock stekszel - ugye,
Így mondtad? És én vállat vonva türtem,
Mert tanuljon tűrni, aki zsidó.
Pogánynak neveztéél, mocskos kutyának, És a
szent imakendőmet leköpted, Azért, mert
forгатom jogos jussomat. Most kiderült, hogy
szükséged van énrám, Most jössz hozzám, és
így tudsz beszélni: „Shylock, kéne egy kis
steksz” - így mondd. Te, ki a slejmodat
szakállamra köpted, És elrúgtál, mint idegen
korcsot A küszöbödől, seftelnél velem? Mit
mondjak erre? Ne válaszoljam azt: „Van egy
kutyának pénze? Hogy lehet? Adhat egy
korcs háromezer dukátot?” Vagy hajoljak
mélyre, és mint egy jobbágy, Süveget levéve,
elfúló hangomon Így szóljak hozzád:
„Édes úr, te múlt szerdán leköptél,
Még ugyanaznap belém is rúgtál,
De kutyának csak másnap neveztéél:

Köszönettel, ha tetszett, hadd nyújtsam át
Ezt a kis stekszet”?

ANTONIO Kutya vagy, mondanám örömmel most is,
S leköpnélek, megrúgnálak megint. Ha
kölcsonzód azt a pénzt, ne úgy add, Mint
barátnak; vagy tán barátoddal is
Elhítenéd, hogy a pénze megfial? Nézz
úgy, mint ellenséget, akin ha Csödbe jut,
boldogan törlesztesz majd Minden
adósságot.

SHYLOCK Nézzék csak, hogy háborog!
A barátod lennék, hogy szeressél,
Kitörölném a memóriából
A sértéseket: nyitnék új lapot,
És nem szednék kamatot a Követel
Oldalon; hogy tetszik az ajánlatom?
Megjárja, ugye?
(izgatottan) Megjárja valóban, Antonio.
SHYLOCK *(jegyzetel, maga elé mondja)*
Hogy mennyire árja, majd megmutatom.

Shylock kiszól a hívón: Jessica bejön. Leül az írógéphez. Shylock diktál

[Gyerünk a jegyzőhöz s] ird alá ott
E feltétel nélküli kezességet,
De tréfából ird be föléje mégis,
Hogyha nem fizetnél ekkor meg ekkor,
Ennyit meg ennyit a szerződés szerint,
Bánatpénz az legyen, hogy kivágok
Szép húsdoból egy fontnyit pontosan,
Onnan, hol nekem épp kedvem telik.

Csönd

ANTONIO *(felnevet)* Szavamra, kedvemre való! Aláírom. S
még azt mondják, nem kedves a zsidó.

BASSANIO Ilyen papírt nem írsz alá értem.
Inkább kielégítetlen maradok.

ANTONIO Ugyan, ne félj már, nem vesítem el;
Két hónap múlva, hamarabb, mintsem
A kezesség lejár, a tartozást
Hajóim könnyedén visszahozzák.

SHYLOCKÓ, Istenem! Nézd micsodák ezek
A keresztények, kik saját zűrös
Ügyeiktől lesznek gyanakodók.
Mondd csak, mi járna abból nékem, Ha
lejárna kezességed? Egy font
Emberhús - nem túl finom, de nem is
Piacképes: inkább háziállat
Húsával élek.
*(Kiveszi az írógépből a kész szerződést, és leteszi
Antonio elé)*

E könnyítés, mondom,
Baráti gesztus, nem más - ha kell, hát
Élj vele, ha nem, viszlát. De engem Ne
hibáztass.

ANTONIO Jól van így, Shylock. Kössünk üzletet. *(Aláírja a papírt)*

Video: aláírás közeli

SHYLOCK Meglátod, hogy találkozzunk hamar,
Ereszd el magad, itt semmi nem zavar.
Addig is térülök s fordulok a
Pénzzel. [- megnézem legalább, hogy
mit művelt otthon a méla suhanc, kinek
léha gondjaira bíztam
a házat.]

ANTONIO Siess, kedves zsidó.

Shylock el
Shylock köszön Antoniónak és Bassaniónak, majd Jessicát kézen fogva elmegy

ANTONIO A végén e héber keresztény hitre tér.
BASSANIO De szép szó, aljas szájból, mondd, mit ér?
ANTONIO Gyere hozzám, (Átöleli Bassaniót) itt félni nincs okod, Két hónap, s a gond messze távozott.

Mindketten el

Soha nem közelítesz többé nőhöz
Házasság céljából! Gondold meg ezt.

Nerissa a herceg elé tart egy szerződést; és azt a herceg aláírja

MAROKKÓ Jöjj, és vezess sorsom elé!
[PORTIA Előbb a templomba; ebéd után
Is megvár végzeted.
MAROKKÓ S azután eldől,
Hogy boldogság vagy gúnyröhej jövődöm.]

Harsonák. Mind el

II. FELVONÁS

1. SZÍN {I/10. jelenet első fele}*

2. SZÍN

{I/5. jelenet}

Belmont. Kürtész. A marokkói herceg talpig fehérben, három-négy embere, Portia, Nerissa és kíséretük jön

Homályos nagyterem. Egy hatalmas szék/trón. Bejön Portia, Nerissa, a Portás. Ruha: Portia reneszánszkorabeli, nagyon díszes, hófehér „szűzlány”-ruhában van. A két nő nagyon izgul és fél. Bevonul Bassanio/Marokkó hercege, áruhában, palesztinjelmezen. Kíséretében Gratiano, szintén áruhában

MAROKKÓ Előítélet ne fertőzze vágyad,
Bőröm a tündöklő nap festette
Sötétre, ki közeli rokonom.
[De vedd a legfehérebb férfit északon,
Hol Phoebus tüze nem fogja a jeget,
S szerelmedért hadd vágjunk ereinkbe, S
lássuk, melyikünk vére pirosabb.]
Hölgyem, hidd el, nyögték már erőmet
Vitéz harcosok, és nyögték a nevem Az
egünk s hajlatunk alatt temett Nyafka
drága szűzek. - A szívemet Nem adnám,
királynőm, csak szívedért.

PORTIA (ül a székben) A választásban engem nem vezet,
Mi női szemmel kitapintható;

De a sors játéka úgyis megfoszt
A jogtól, hogy szabadon választhatok.
[De ha atyám nem csapta volna rám
Akarata ketrecének rideg
Ajtáját, te, fekete hercegem,
Éppoly tiszta fehérén kopognál
Érzékem ajtaján, mint bárki kéröm,
Kit láttam eddig.

MAROKKÓ Köszönöm, ez jólesett.
De most vezess a ládikók elé,
S megyek sorsom után. Ez a handzsár
Metszette el a sah s a perzsa herceg
Torkát, s Szulejmánt ez futtatta meg: Ez a
tanúm, hogy érted szembenéznék A
legsűrűsabb szemmel, s vad szívvel
Letépném a szopó medvebocsot Anyjáról,
és hergelném a hördülő Oroszlánt,
hölgyem, hogy megnyerjelek. Herkules az
inasával vet kockát - De a sors néha a
hitvány kézbe lop Nagyobb szerencsét; így
ül a szolga tort A nagyok felett, s így én is,
akit
A vakszerencse vezet, elveszthetem,
Amit egy hitvány röhögve érhet el, S az
nem lesz nagy mulatság.]

PORTIA Döntened kell,
Most még visszaléphetsz, vagy esküt tégy, Hogy
ha rossz ládikót választanál,

Alföldi rendezésében Marokkó párkéresi jelenete, az eredetitől eltérő módon egyetlen jelenetben (I/10. jelenetben) játszódik a színpadon: jelen közléskor természetesen a darab eredeti színszereplőjét követem. Így az említett rész első fele ebben a színben (II/1.), második fele a II/7. színben található.

Velence. Lanzelo Gobbo, a clown egyedül jön
Üres tér. Lanzelo végig a nézőkhöz beszél

LANZELO"" Szolgának alázatos szolgája, lelkiismeret - légy engedelmes, s
mondd szépen: „alázolgája, vén zsidó...” Pfüj! a rossz szellem hangja ez,
belül kacarász, onnan suttogja füleembe:
VIDEO 1 „Gobbo, jó Lanzelo Gobbo, édes Lanzelo”,
LANZELO és variálja:
VIDEO 1 „Tapsra vársz, idióta? húzd fel a nyulcipőt és tünés!”
LANZELO No, de a jó szellem a másik füleimből:
VIDEO 2 „Lassan a testtel, Lanzelo; csak nyugi, derék Lanzelo Gobbo”,
LANZELO és ő is variálja:
VIDEO 2 „Mit ficáncolsz, nem vagy te idióta?”
LANZELO Megőrjít a sztereo! Most meg a rossz szellem fűtőget tovább kénes
szavakkal:
VIDEO 1 „Gyial”,
LANZELO és vékonyamba vágja sarkantyúit.
VIDEO 1 „Nye! lódulj má’, Lanzi, nye!”
LANZELO Nohát, ez azért...
VIDEO 1 „Lódulj, vagy feltöröm azt a diónyi eszed. No, ügetés!” LANZELO
Erre a jó szellemem, szívem bárányszavú hintása nagyon bölcsen így szól:
VIDEO 2 „Nem vagy te ló, Lanzelo, sokkal inkább derék ember fia”,
LANZELO vagyis inkább egy asszony fia, ki derék attól, hogy jó apám
derékből tüzelt, miután jól betette duzzadt érvét, s félre lomha erényét.

A két monitor egyre dühösebben vitatkozik, már nem is figyelnek a valódi
Lanzelóra. Óriási hangzavart csinál a két „fej”. Lanzelo hol ide, hol oda
szalad

VIDEO 2 „Hó-ha, Lanzelo. Hó!”
VIDEO 1 „Gyia, te, gyia! Csak így tovább!”
VIDEO 2 „Ne tovább, Lanzelo!”
LANZELO Jó szellemem, kösz a tanácsot.
VIDEO 1 „Gyia, Lanzelo! Gyia!”
LANZELO Rossz szellem, te is okosan szóltál...
VIDEO 1 „Gyia, Lanzelo, gyia!”
VIDEO 2 „Hó-ha, Lanzelo, hó!”

Végül már Lanzelo nem bírja tovább, és egy képzeletbeli távirányítóval
kikapcsolja a két monitort. A fejek eltűnnek

LANZELO Ha az egyikre hallgatok, úgy a zsidónál maradok, ki - Isten ma'
megbocsássa - valami ördögféle: ha elporzok viszont, hátamon
rosszabbik szellemem ül, kiből, a vak is látja, maga az ördög lett
legyártva. No már most, azt nálunk még a szopós kisded is tudja, hogy a
zsidó az ördög fattya. Pfüj! Miféle lélek hát, mely a tények ismeretében

" Shakespeare ezt a jelenetet, egészen az öreg Gobbo megjelenéséig, egyetlen
hosszú prózai monológként, „belső párbeszéd formában” Lanzelo szájába adja.
Jelen közlésben Alföldi rendezését követtem, amennyiben e belső párbeszéd hangjai
megoszlanak Lanzelo, valamint Video 1 és Video 2 között. De ez főként csak
rendezéstechnikailag érdekes: a mondatok sorban olvasva tökéletesen kiadják az
eredetileg csak Lanzelóval jelzett monológot.

tanácsul azt adja a józanság jegyében, hogy „maradj a zsidónál”? Akkor már inkább rossz szellemem legyen tanácsadó!

VIDEO 1. és 2. (a monitorokon megjelenik a vigyorgó, rossz Lanzelo)
„Agyó tottyadt fokhagymazabáló, alászolgája, vén zsidó!”

Lanzelo int a rossz szellemnek, az visszaint Az
öreg Gobbo jön, kosárral
Ebben a pillanatban megjelenik az öreg Gobbo

GOBBO Kérlek, fiatalúr, merre vezet az út a zsidó urasághoz?
LANZELO Ó, egek!

Elzavarja a rossz szellemet, az eltűnik

Itt jó egyetlennek hitt nemzőapám, a derék, ki többet alig lát, mint szítán át a bagoly nappali fényben. Nem ismert meg engem, tiszta sor: megszítálok kissé az öreget.

GOBBO Kérlek, fiatalúr, merre vezet az út a zsidó urasághoz?

LANZELO Fordulj jobb kéz felé a következő sarkon, majd vedd balra az irányt, egészen a kereszteződésben. De vigyázz, ne fordulj semerre azután, nehogy megkevered saját kereszteződésed; se jobbra, se balra tovább, s látni fogod magad előtt a zsidópalatát.

GOBBO Az Isten szerelmére! nehéz egy út lehet ez. De tán tudod, hogy egy bizonyos Lanzelo tartozik-e háza népéhez, vagy legalább ott lakik-e, vagy sem?

LANZELO Lanzelo úrfiról beszélsz? (Félre) Mindjárt rügyet eresztesz, vén fafej. Szóval Lanzelo úrfi?

GOBBO Nem „úrfi” az, uram, csak egyszerű ember fia. Az apja tisztas ember, sőt rendkívül szegény; mondhatom, örül, hogy él.

LANZELO Nohát, akármilyen is az apja, Lanzelo úrfiról van szó.

GOBBO Lanzelóról, szolgálatára.

LANZELO Nos, Lanzelo úrfiról nincs már mit beszélni, fater, ugyanis elköltözött. A sors, a végzet s valami három szövögető *Moirágra* vén szatyor, vagy mit tudom én, minek a jóvoltából elköltözött- a mennybe. Vagy mondhatom egyszerűbb szavakkal, hogy te is megértsd: fűbe harapott.

GOBBO (sír) Édes Istenem! Az nem lehet. Lanzelo volt renyhe öregkorom egyetlen reménye. Szilárd oszlopa e düledező háznak.

LANZELO Hát úgy festek én, mint egy szilárd oszlop? Cölöp, bunkó vagy rügyező támasz? Nem ismeresz meg, apám?

GOBBO Bánom már e napot s a többit, mi hátravan, de én téged nem ismerlek. Mondd meg most már igazán, hogy fiam - Isten nyugosztalja - él-e, vagy meghalt!

LANZELO Tényleg nem ismeresz meg, apám?

GOBBO Zsongva látok, uram, sok apró pontot, s azok között te nem vagy pont ott.

LANZELO Ha magadnál lennél, s szemed a helyén, akkor is elvétenél: csak a bölcs apa ismeri a fattyát, de te nem vagy az, szegény... Nos jó, öreg, add rám áldásodat; Lanzelo vagyok: (Letérdel) kölyköd, aki voltam, fiad, aki vagyok, és pesztrád, aki leszek.

GOBBO Nem! Te nem lehetsz a fiam.

LANZELO Már én sem tudom, mi lehetek, de az a Lanzelo, aki a zsidót szolgálja, s az is, aki feleséged, Margit méhéből bújt elő - én vagyok.

GOBBO Margitnak Margit valóban. Meg mernék rá esküdni, hogy te vagy Lanzelo, ha saját húsom és vérem vagy. Áldott legyen az Úr! Úristen! De megváltoztál! Hogy jössz ki a gazdáddal? Hoztam neki egy kis kóstolót. No, valahogy csak boldogultok.

LANZELO Lehet, hogy ő boldogul velem, de én a magam részéről most jutottam oda, hogy kijutok innen, és futok, míg levegőhöz jutok. Az én gazdám echte zsidó. Neki ajándékot? Hurkot a nyakába! Éheztetett; add a kezed, és minden ujjadra jut egy bordám. Apám, jó, hogy jöttél: add csak az ajándékos bizonyos Bassanio úrnak, [ki ritka szép libériával cicomázza embereit]. Vagy őt szolgálom, vagy addig szaladok, míg Isten földjéről ki nem érek. Ritka szerencse: épp erre jő az az ember. Ne késlekedjünk, apám, mert zsidó legyek, ha tovább szolgálom a zsidót.

Bassanio jön Leonardóval és egy-két kísérel

BASSANIO (jön mobil telefonnal. Telefonál)* Nem bánom, de aztán villámgyors munkát várok. A vacsora legkésőbb ötör kész legyen. Gondod legyen rá, hogy a leveleket kézbesítsék, és közöld Gratiano úrral, hogy lakásomon haladéktalanul felkeresni szíveskedjen.

Egy kísérel el

LANZELO Ne késlekedjünk, apám.

Lerohanják Bassaniót

GOBBO Isten áldja meg uraságodat!

BASSANIO Isten áldjon. Van dolgunk egymással? (Indulna)

GOBBO Uram, ez itt a fiam. A szegény fiú...

LANZELO Nem szegény fiú, hanem a gazdag zsidó mindenese, s ahogy jó apám rögvést kihámozza...

GOBBO Hogy úgy mondjam, nagy *halandóságot* érez, hogy hámba fogják...

LANZELO Egy szó, mint száz, a zsidónál hámozok krumplit momentán, és nagy hajlandóságot éreznék, hogy csere után nézzek.

GOBBO Igen. A gazdája és ő, úgyszólván, egy tálból cseresznyéznek.

LANZELO Hogy rövidebb fogjam: az az igazság, hogy a zsidó csúnyán a lelkembe tiport, és mint azt e tisztas küllemű öreg előadja néked...

GOBBO (kivesz a kabátja alól, a hátáról egy hatalmas füstölt sonkát, amiről eddig azt hittük, hogy a púpja) Előadom e szerény kóstolót, illő tisztelettel uraságodnak, és egyúttal megkérném ...

LANZELO Egész röviden: illő kérésem, melyet e kissé túlrepedett, ám tisztas vénember, kiről én mondom, de mégis öreg, s ki szegény, de mégis az apám...

BASSANIO Egyszerre csak egy beszéljen: mit akartok?

LANZELO Nálad szolgálni, uram.

Csönd. Az öreg fogja a tejét

GOBBO Itt van a kutya aláása, uram.

BASSANIO Ismerlek, és amit kérsz, megadom.

[Shylock, a gazdád ajánlott téged,

Ha ugyan ajánlatos, hogy hátszeled

A gazdag zsidótól szerény zászlóm

Alá fújja szolgálatodat.

LANZELO Isten kegyelme épp arányosan lett elosztva köztetek: néki a háza, de neked a zászlód áll, uram.]

BASSANIO Jól jár a nyelved: eredj apáddal,

S ha megváltál régi gazdától,

Keress föl lakásomat. [(Egy kísérelőhöz) Kapjon

Libériát, szebbet, mint társai.

LANZELO Álljunk meg, apám. Nem léphetek szolgálatba; még nem nyelvek elég jól. (A *tenyerét nézegeti*) Viszont kétem, hogy bárkinek az országban esküre ajánlközőbb keze volna... Szerencsés leszek! No már; nézd csak, itt egy jámbor élet vonala van lefektetve, feleség, gyerünk már, nos, az a tizenöt feleség, az semmiség, aztán az a tizenegy özvegy és kilenc szűz lány csak apero egy ilyen férfinak. Aztán pedig háromszor halszál híján megfulladni és életveszélybe sodródni egy pelyhes ágy alatt - nem nagy ügy! No jó, ha a szerencse nő, ahogy mondják, éppen jó lesz szajhának e hajszára.] Gyere, apám, egy szempillantás alatt megválok a zsidótól.

Lanzelo és Gobbo el

Bassanio tárcsáz a mobil telefonján

HANG (telefoncsöngés. Valaki felveszi) Halló, tessék...

BASSANIO (telefonál) Itt Bassanio!

Leonardo, vésd eszedbe, kérlek,

Amint mondtam, a vásárlás úgy legyen,

* Alföldi rendezésében ez fontos dramaturgiai elem, az eredeti szövegen és a későbbiekben a Leonardóval és Gratianoval folytatott párbeszédén nem változtatott. Ott, ahol e dramaturgiai fogás következtében beleír a szövegbe, a szokott módon, kövér betűvel jelölöm a „vendégszöveget”.

És siess lélekszakadva, mert buli
Lesz este legjobb barátaimmal.
LEONARDO Úgy sietek, ahogy tölem telik.

*Hang lecsapja. Bassanio csodálkozik. Elindul. Megcsörren a telefonja.
Gratiano hívja. Gratiano csak hang Gratiano jön, Leonardo el*

GRATIANO Bassanio!

BASSANIO Te vagy az, Gratiano?

GRATIANO Egy kérésem volna...

BASSANIO S máris teljesült.

GRATIANO Most komolyan, veled kell mennem Belmontba.

BASSANIO Kell? Lehet! De most nyisd ki a füled: Túl vad és nyers, és nagyhangú vagy, És mindez még így is jól áll neked, S a mi szemünkben nem tűnik hibának. De aki nem ismer, még majd rosszra Gondol. Kérek hát, fogd vissza magad, És csillapítsd túlbuzgó kedélyed A hús megfontolás néhány cseppjével.

GRATIANO Nagyon rossz a vétel, és nem hallom, amit mondasz!

BASSANIO Nehogy faragatlanságod legyen Kudarcom szobrása!

[GRATIANO Bassanio, most te figyelj:

Ha nem öltöm fel a nyálás modort, S napjában egynél többet káromkodok, S nem leszek báva bibliaolvasó, Ki egy áment dadogva fejezi be Áhítattal a közös imát,

S nem leszek majd illedelmes zsúrfiú, Aki kuglóffal békít nagymamát, Akkor egy szavamat se hidd soha.

BASSANIO Jó, meglátjuk, mennyit ér a szavad.

GRATIANO Csak ne ma este mérjél hőfokot Az ígéreten.

BASSANIO Kár lenne valóban.

Sőt arra kérek, inkább légy ma rossz: Teljesíts túl sokévi átlagot; hisz heccre vágnak most barátaink. Még dolgom van, eredj.]

GRATIANO Semmit sem hallok!

Jó, eredeik, mert Lorenzo már vár, A többit tartsd magadban, addig eláll.

Gratiano leteszi a telefont. Bassanio áll, és nagyon dühös Mind el

3. SZÍN {1/6. jelenet}

Velence. Shylock háza. Jessica és Lanzelo jön

Egy kapuban. Lanzelo settenkedik. Jessica megjelenik. Találkoznak. Jessica egy zokogórohammal megöleli Lanzelót

JESSICA (suttogva) Fáj nekem, hogy így mész el apámtól,

Házunk pokol, s te, vidám ördöge,

Unalmából valamit elraboltál.

De Isten veled, nesze, egy dukát.

Lanzelo vonakodik elfogadni, Jessica erőlteti, aztán Lanzelo elteszi a pénzt

És, Lanzelo, a vacsorán, ha látod

Lorenzót, ki új gazdád vendége lesz -

Add át neki e levelet titokban.

És most Isten veled, nehogy apám

Minket beszélni lásson.

Hevesen megölelik egymást

LANZELO Agyó, könnyeim a nyelvemet tortlaszolja, te gyönyörű pogány nő, te zamatos zsidó lány! Téveteg legyen a nevem mátlól, ha nem egy goj gazember teszi rád kezét hamar. De viszlát, mert ezek a bolondos könnyek lassan felvizezik férfiaságomat. Agyó!

Lanzelo elmegy, még visszaint Jessicának. Az is integet

JESSICA Isten veled, jó Lanzelo!

Fényváltás. Az összes monitoron megjelenik Jessica szuperközelije

Jaj, bennem még a bűn is szégyenkezik,
Mert szégyellem, hogy az apám az apám;
Tudom, hogy vérem a véreből kaptam,
Mégis mért oly idegen? Ó, Lorenzo,
Tartsd szavad, s tudatom nem hasad tovább -
Keresztény nő leszek, szerető arád.

Monitorok ki, nappali fény

Mind el

4. SZÍN {1/7. jelenet}

*Velence. Gratiano, Lorenzo, Salarino és Solanio jön
Utca. Autók, villamosok zaja. A térkülönböző pontjairól érkezik Lorenzo,
Gratiano, Salarino. Állandóan figyelnek*

LORENZO Feltűnés nélkül lépünk meg tehát
A vacsoráról, s felöltjük nálam A
maskarát, és uszgyi vissza.

GRATIANO Nem lett ez jól megszervezve.

SALARINO Fogadott valaki fákyavivőket?

SOLANIO/ Csak ügyesen, mert ebből lesz nagy bukás,

GRATIANO S akkor jobb, ha bele se kezdünk.

Időt egyeztetnek

LORENZO Még csak négy óra nálam; két teljes
Óránk maradt a kivitelezésre.

Rohan be Lanzelo, elcsípi Lorenzót

Lanzelo jön egy levéllel

Mi újság, Lanzelo?

LANZELO Ha volnál oly szíves, és feltömed a pecsétet, ígérem, megtudod.

LORENZO Ismerem az írást: ezek a gyöngybetűk -
Gyönyörű kéz, mely rötta e sorokat,
S haloványabb, mint a papír.

GRATIANO Szerelmi ügy, urak!

LANZELO Engedelmevel, uram. (Elindul)

LORENZO Hová mégy, Lanzelo?

LANZELO Hát uram, megkérni régi gazdámát, a zsidót, hogy vacsorázzon
ma este új gazdámánál, a kereszténynél.

LORENZO Várj. Nesze, és mondd a kedves Jessicának,
Fülébe sügd, hogy nem hagyom cserben őt.

Lanzelo elszalad

Lanzelo el

Uraim, harcra fel,
Lesz akkor álarcosbál ma éjjel?
[Nekem már van, ki megfogja fákyámat.]

SALARINO A hétszázát! Már itt sem vagyok.

[SOLANIO Én sem.]

LORENZO Találkozunk egy óra múlva,
Gratiano lakásán mindannyian.

SALARINO Úgy legyen.

Salarino elrohan. Gratiano int és elrohan. Lorenzo utána. Elkapja Salarino és Solanio el

[GRATIANO Nem a szép Jessica levele volt?]

LORENZO *(menet közben beszél)*
Leírta szépen, előtted *nem* titok, Apja házából hogy szöktessem el, Mennyi aranyat s ékszert hoz magával, És hogy az apródruhája milyen. Ha apja, a zsidó mégis égbe jut majd, Akkor csak kislánya érdemeiért; És balsors ha merné keresztetni újtját, A mentsege egyedül az lehet, Hogy e nő nem kereszt alatt született. Gyere, s fussad át menet közben ezt: [A szép Jessica lesz a fákyavivőm.]

Átadja Gratianónak Jessica levelét. Eltűnnek Mindketten el

5. SZÍN {1/8. jelenet}

Velence. Shylock és Lancelo jön
Kapu. A kapu előtt Lancelo vár. Bentről Shylock hangja. Lancelóhoz beszél

SHYLOCK Jó, legalább saját szemekkel látod, Ki volt neked Shylock, s ki Bassanio. Jessica! *(Kilép)* - Ne félj, ott nem nyalakodol majd, Mint nálam tetted. - Jessica, jöjj már! - Csak lopni a napot, és nyüni új ruhát! Jessica, bedugult a füled?

LANZELO Bedugult a füled?

SHYLOCK Téged meg ki kért, Lancelo, hogy szólj? Vagy én hallok nagyot?

LANZELO Uraságod szokott volt szidni azzal, hogy magamtól semmit nem teszek.

Shylock elmosolyodik. Megjelenik a kapuban Jessica

JESSICA *(jön)* Parancsolsz valamit? Hívtál?

SHYLOCK Vacsorára vagyok hivatalos, Fogd a kulcsot. De minek is megyek? Hízelegnek: nem szeretetből hívtak, S én az asztalhoz utálatból ülök A tékozló kereszténnyel. Őrizd A házat, Jessicám. Szinte szenvedek: Rossz előérzet árnyékolja kedvem, Pénzeszsákról álmódtam az éjjel.

LANZELO Kérlek, uram, most indulj, mert új gazdám már nagyon várja, hogy megetessen.

SHYLOCK Én is, hogy őt. *(Megcsókolja Jessicát)*

LANZELO Össze is esküdtek kissé - nem szabadna mondanom: álarcos felvonulást fogsz látni, de ha így lesz, akkor nemhiába eredt el az orrom vére húsvéthétfőn, reggel hat órakor, ami ebben az évben ugyanarra a napra esett, mint a hamvazószerda négy évvel ezelőtt.

SHYLOCK *(visszarohan)* Mit? Álarcosok? Jessica, figyelj!

Zárd be az ajtót, s ha puffog a dob, És undorító hangján felvisít A ferde nyakú síp, az ablakba ki ne állj, És arcodat közszemlére ne tedd; Tömd el házam ablakfüleit, Hogy ne fertőzzék csöndedet a trágár vígasság hangjai. Jákobra mondom, Máris túlettem ezt a lakomat, De megyek.

(Odadobja Lancelónak a slusszkulcsot)

Fickó, te mész elől,

LANZELO Hogy bejelentsd az érkezésemet. Megyek már, megyek. Kisasszony, nézz ki azért az ablakon: Erre jó a goj legény, Ki egy bipsi* nőt remél. *(E1)*
[SHYLOCK Mit mondott ez a sületlen mesüge?
JESSICA Azt mondta csak: „remélem, látlak még!”
SHYLOCK Kedves tróger, de féktelen zabáló, Az üzletre tompa, és nappal henyél, Mint a ragadozók. De ragadozzon Másnál, pusztítsa azt, kinek minden Vesztesége növeli kölcsönét. Jessica, menj be; máris itt vagyok. Tedd, ahogy mondtam, mindent záj be jól. Jól oldoz, ki jól köt: Ha helyén az ész, nem mond csütörtököt.]

Shylock el
Motorzúgás. Egy kocsi elhajt

JESSICA Viszlát, s ha szerencsém nem töri nyakát, Te a lányodat veszted, s én egy apát. *(E1)*

Sötét. Zene

6. SZÍN {1/9. jelenet}

Velence. Gratiano és Salarino jön, álarcban, jelmezben
Shylock háza. Este. Gratiano, Salarino lopakodik. A velencei kamevál „Pestis doktor”-jelmezében

GRATIANO Ez volna az árkád, hol Lorenzo Majd minket keres.

SALARINO Ha időben megjön.

GRATIANO Csoda, hogy késik - a szerelmesek Gyorsabban szaladnak, mint az idő.

[SALARINO Gyorsan repülnek Vénusz galambjai Kötni friss szerelmet, de fáradtan Szállnak, ha régít kell megtartani.

GRATIANO Ez igaz. Hol van már a vad étvágy, Ha egyszer kiürült a lakoma? Hol az a ló, mely lobogó tüzét Tartogatja az utolsó körig?
A vágy hajít, s nem a meglévő nyugalma: Mindennel a világon így van ez. Nézd, mint tékozló fiú fut ki a Sudár hajó a hazai öbölből, S bújik hozzá, öleli a szajha szél! És nézd, mint a tékozló fiú tér meg - Vitorlája rongy, az árboca törött -, S a szajha szél, az fosztotta csupasszá!]

Lorenzo jön

SALARINO Itt jön Lorenzo; [ezt majd megbeszéljük].

LORENZO Drága barátaim, nézzétek el nekem; Ügyeim késtek, nem én késlekedtem. Egyszer, ha ti lesztek férjesasszony-lesen, Megadom a tartozást. Közelebb - Itt lakik apósom, a zsidó. Hahó!

Felül megjelenik Jessica, fiúruhában

JESSICA Ki vagy? Szólj még, hogy biztos lehessek,

Bár esküszöm, hangod ismerősen cseng.

LORENZO Lorenzo és szerelmed.

JESSICA Lorenzo, úgy van, és szerelmem is,

Korábban itt a siksze szó szerepelt.

LORENZO Hisz kit szeretek ennyire? S ki tudná,
 Ha nem Lorenzo, hogy övé vagyok?
 JESSICA Az ég és te magad vagy rá tanúm.
 (kötélen leereszt egy ládát)
 Fogjátok el a ládikót - jó fogás,
 Ígérem. Örülök a sötét éjnek, Mert
 leplet tart csúf álruhám elé. [De vak
 a szerelem; s vakul vele
 A szerelmes, hogy ne lássa a dőre
 Táncot lejtő szenvedélyt: Cupido
 Maga elpirulna, ha látna így.
 LORENZO Szállj le, a fátyámat kell hordanod.
 JESSICA A gyertyát is én tartsam szégyenemhez?
 Így is túl sok, ami fényre került. Majd
 felfedezik, minek rejtve kéne Maradni.
 LORENZO Jut is, marad is, édesem, Hisz épp a
 fiúruhád rejti el.] De jöjj, ne
 késlekedj:
 Szökésben már a titkos éjszaka,
 És jelenésünk van Bassaniónál.
 JESSICA Csak néhány dukát még, s azután Aranyosabbnak
 fogsz látni odalenn. (Fent eltűnik)
 GRATIANO Jó kislány! Szavamra, inkább goj, mint zsidó!
 LORENZO Elkárhozom, lehet, de szívből szeretem,
 Mert bölcs, ha ítélni bölcsen tudok,
 Röhögés
 És szép, ha még hű képet mutat szemem,
 Röhögés
 És hű is, mint azt hüen bizonyítja, S
 mint hozzá illik, szépen, bölcsen, És
 híven őrzöm lelkemben ezentúl.

*Jessica leereszkedik egy kötélhágcsón
 Jessica jön*

[LORENZO Hát itt vagy? Urak, siessünk tovább:
 Már várnak ránk álarcos cimborák.]

*Lorenzo, Jessica és Salarino el
 * Jessica ráveti magát az első álarcos alakra. Az nem Lorenzo, hanem
 Gratiano*

GRATIANO Édes kis zsidó lány!

*Jessica megdermed az ismeretlen hangtól. Áll, aztán ráveti magát egy másik
 álarcos figurára. Aki szintén nem Lorenzo, hanem Salarino*

SALARINO De még milyen édes!

*Most már a fiúk elkezdik élvezni a helyzetet. Állandóan mozognak. Jessica
 egyre kétségbeesettebben ugrik rá a hozzá közelebbi alakra. A fiúk
 röhögnek, egyre durvább a játék. Jessica egy pillanatra Lorenzo karjaiba
 kerül*

LORENZO Szerelmem!

*Jessica megnyugodna, de máris elkapják és forgatják, csókolják. Jessica
 sikít. Retteg*

GRATIANO Szerelmem!
 SALARINO Szerelmem!

Hirtelen felkapják a rúgkapáló lányt, és gyorsan elviszik. Sötét. Zene**

* és ** Ez a rész beírás. Alföldi rendezésében ezzel és itt ér véget a jelenet. Az eredeti
 színi befejezése rögtön utána található.

[ANTONIO (jön) Ki van ott?
 GRATIANO Csak nem Antonio?
 ANTONIO Ne bomolj, Gratiano, hol vannak? Elmúlt
 kilenc, s csak rátok várnak mind: Ma nem
 lesz hecc, a szél megérkezett, S Bassanio
 rögtön hajóra száll.
 Vagy húszan keresnek benneteket. GRATIANO Az remek. Heccnek
 ez is elég szép - Siró árboc, s vigasztaló sötétség.]

Mindketten el

7. SZÍN

{I/10. jelenet második felét***

*Belmont. Portia házában. Harsonaszó. Portia, a marokkói herceg és kísé-
 retük jön
 Portia int. Zene*

PORTIA Húzzátok szét a függönyt, a nemes herceg
 hadd lásson minden ládikót! Most
 pedig válassz!

*Video: három egymás melletti monitor működésbe lép. Az első monitor
 aranyfényrel világít, rajta felirat: „Ki engem választ, sokak vágyát nyeri el.” A
 második monitor ezüsthényrel világít, rajta felirat: „Ki engem választ, azt
 kapja, amit érdemel.” A harmadik monitor ólomfényrel világít, rajta felirat: „Ki
 engem választ, tegyen kockára mindent”*

MAROKKÓ (elvarázsolva sétál a monitorok előtt) Az
 első arany, s ez a felírása:
 „Ki engem választ, sokak vágyát nyeri el.” A
 második ezüst, és azt ígéri:

„Ki engem választ, azt kapja, amit érdemel.”
 A harmadik nyers ólom; nyers a felirat:
 „Ki engem választ, tegyen kockára mindent.”

PORTIA Képem van az egyik ládába zárva,
 Ha jól döntenés, én is tiéd vagyok.

MAROKKÓ [Akkor vezessen hát az egyiik isten!
 Hadd nézzem a feliratokat újra:
 Mit mond az ólomládikó?]
 „Ki engem választ, tegyen kockára mindent.”
 Tegyem - miért? Ólomért? Ezt nem Eszem
 meg: aki mindent kockára tesz, Ugyanannyit
 legalább visszaremel. Aranylélek nem telik
 salakkal:

semmit se kockáztatok ólomért.
 Mit mond az ezüsthény szűz színével?
 „Ki engem választ, azt kapja, amit érdemel.”
 [Amit érdemelsz! -Várjál csak, Marokkó, S ne
 remegjen kezed a mérlegen. Ha híred és
 neved súlyra váltod, Nehéz az érdemed - de
 ha mégsem Eléggé, hogy őt könnyen
 kiérdemeld? No mit: e mértelegelősdí a végén
 Megbénít, s belőlem gyávát csinál.] Mi
 mást érdemelnék, mint ezt a nőt,
 Születésemmel és vagyonommal,
 Kellememmel, no és küllememmel
 És a ranggal, mit szerelmem érdemel? Mi
 lenne, ha mindjárt ennél maradnék? De
 nézzük az aranyírást még egyszer:
 „Ki engem választ, sokak vágyát nyeri el.” Ez
 ő! Őt kívánja minden férfi,
 És jönnek a föld négy sarka felől,

*** Mint azt már a 1111. színhez mellékeltem lábjegyzetben közöltem, ez a szín (II/1.)
 Alföldi rendezésében az 1/10. jelenet második felét képezi.

Hogy legalább csókolják a leplét
 Az eleven szentnek; csak lássák Portiát.
 [A Kaszpi-tenger partja s Arábia Vad
 sivatagja, mint zsúfolt köztetek,
 Nyüzsögnek hercegektől, s útjukat Nem
 állja az ég arcába habot
 Köpő nyakas tengervilág - átlépi,
 Mint egy pocsolót, csak lássák Portiát.] A
 három közül csak egy rejtheti őt: Tán az
 ólomba volna temetve? Alávaló gondolat:
 hogy festett Porhüvelyét ily durva anyag
 Szürke sírja fogadja be. Akkor tán
 Ezüst, mely tízszer hitványabb a próbált,
 Becses aranynál? Bűnös gondolat! Csak
 aranyba foglalnak ilyen követ. [Angol
 pénzen láttam vésett angyal-Arcot, s csak
 hasonmás volt, igaz, arany: De mennyire
 más, igazarany-ágyban Az igazi angyal!]
 A kulcsot add:
 Én ezt választom, bármi is fogad.

[PORTIA Vedd hát, herceg, s képeimet, ha látod,
 Tiéd vagyok.]

*A herceg felnyitja az aranyládát
 Fűst! Zene*

MAROKKÓ A pokolba! Mi ez itt? [Egy halálfej ez,
 és üres szemében irattekercs. Mit
 ír? - elolvasom.]

Video: megjelenik az aranymonitoron egy koponya

MAROKKÓ/ „Nem mind arany, ami fénylik:

HANG Mindenfelé ezt beszélük; Az
 ostobák azt remélik,

Övék leszek és túlélük.

Aransírban férgék kérdik:

Bölcsességed mért enyészik? -

Testben jeles, agyban érik -

Válaszodat itt nem kérik,

Jobb, ha elmész, mintha félig."

Megyek, mert ügyem elbukott:

A remény hő volt, de vére megfagyott -

Portia, agyó; a szívem szanaszét,

Vesztesnek a búcsú így veszi eszét.

El kíséretével. Kürtszó

*Marokkó/Bassanio el. Gratiano követi, de mielőtt eltűnne, visszafordul, hogy
 még egyszer megnézzé Nerissát, akit egész idő alatt bámult. Gratiano is
 elmegy. Nerissa kikapcsolja a monitorokat. Portia boldog. Nevet*

PORTIA Hulljon le a függöny: hál' istennek vége,
 Sötét legyen, mint ez, a többi szerencséje. (El)

Sötét

8. SZÍN

{1/11. jelenet}

Velence. Salarino és Solanio jön

Üres tér. Lanzelo jön, * fejjén walkman, újságot olvas, a Velencei Hírmondót

* Ez a szín, mint azt a shakespeare-i rendezői instrukciók is mutatják, Salarino és
 Solanio közötti dialógus. Alföldi rendezésében ez Lanzelo monológja; a szöveg
 természetesen változatlan.

SALARINO/ Mondom, hogy Bassanio vízre szállt,

LANZELO És Gratianót is vele látták, De

Lorenzo nem volt ott a hajón.

SOLANIO/ A gaz zsidó fölverte a Dózsét,

LANZELO Ki indult is átkutatni a hajót-

SALARINO/ Későn, mert az már kinn járt, a nyílt vízen.

LANZELO De a Dózsének ekkor hírül vitték,

Hogy kettesben látták egy gondolán

Lorenzót és az ő bűg galambját;

Közben Antonio is tanúskodott,

Hogy nem voltak Bassanio hajóján.

Lanzelo észreveszi a nézőket. Nevetgélve nekik beszél

SOLANIO/ Még nem hallottam szenvedélynek ily

LANZELO Keserves hangját: torz volt, emberen

Kívüli; üvöltött a kutya zsidó,

Mintha nyúznák: „A lányom ! A dukátjaim!

Egy kereszténnyel! Ó, keresztény dukátok!

A pénzem! Igazságot! A lányom!

Egy lepecsételt zsák! Két zsák dukáttal -

Kétdukátosokkal lopta el a lányom!

Ékszereim! Két drága, becses ékkövem -

A saját lányom vitte el! Igazságot!

Hozzák vissza! Kövestől! Mindenestől!" (Nagyon röhög)

SALARINO/ És az utcakölykök Velencében majmolva

LANZELO Követték: „Lánykődukát! Lánykődukát!"

(Még jobban röhög. Felveszi az újságot.

Lapoz és tovább olvas)

[Most jut eszembe,

Tegnap mesélte épp egy francia, hogy]

Anglia és a kontinens között,

A Csatomán, nyoma veszett a minap

Egy dúsan rakott velencei hajónak.

Lanzelo hirtelen leejti az újságot

SOLANIO/ Csak Antonio fizessen időben,

LANZELO Vagy ő fog fizetni ezért!

[SALARINO/ S Antonión járt az eszem végig,

LANZELO s hogy ne az övé legyen, art kívántam.

SOLANIO/ Jól tennéd, ha elmondanád neki,

LANZELO De óvatosan, kíméletesen tedd.]

SALARINO/ Nem hord e föld nagyobb lelkű embert.

LANZELO Láttam, hogy búcsúzott Bassaniótól.

Bassanio fogadkozott, hogy hamar

Bevégti dolgát. Mire ő: „Ne tedd,

Hitvány munkát ne végezzél értem,

De várd ki a megfelelő időt;

És ne engedd, hogy a zsidó kötése

Gúzsba kösse szerelmi gondodat.

Oldott légy, hogy ne hígan udvarolj,

És násztáncod végül odavezessen,

Hol állni szeretnél, s mit megérdemelsz."

És ekkor szemét könnyű öntötte el, Arcát

elfordította, úgy nyújtott kezét, Majd

Bassanio kezét különös

Indulattal megragadta: így váltak el.

Félek, hogy Bassanióért él csak.

LANZELO [Menjünk és vidítsunk nehéz szívén Könnyű
 mulatsággal.

SALARINO/ Úgy legyen.]

LANZELO

Mindketten el

A távolból Shylock kétségbeesett ordítása

SHYLOCK A lányom! A dukátjaim! A lányom!

LANZELO Úristen! A zsidó!

Lanzelo elszalad. Belép Shylock*

SHYLOCK A lányom! A dukátjaim!
Egy keresztény! Ó, keresztény dukátok! A
pénzem! Igazságot! A lányom!
Egy lepecsételt zsák! Két zsák dukáttal -
Kétdukátosokkal - lopta el a lányom!
Ékszereim! Két drága, becses ékköve - A
saját lányom vitte el! Igazságot!
Hozzák vissza! Kövestől! Mindenestől! (Zokog)

Sötét

9. SZÍN

{1/12. jelenet}

Belmont. Nerissa jön egy szolgálóval

Ugyanaz a nagyterem, mint a tizedik színben

Video: a három monitor ugyanazt mutatja, mint az (1/10. jelenet)** második felében

[NERISSA Gyorsan, siess, húzd el a függönyt.
Most tett esküt az aragoni herceg,
És bármikor itt lehet.]

Kürtszó. Az aragoni herceg, Portia és kíséretük jön

Portia ül a székből, Nerissa. Bassanio/Aragoni spanyol grandnak öltözve.

Kísérete Gratiano, szintén áruhában

[PORTIA Ott vannak hát a híres ládikók:
Ha azt választod, melyben én vagyok,
Máris a nász örömei várnak;
De tudd meg, uram, hogyha elhibázod,
Rögtön s szó nélkül innen távoznod kell.

ARAGONI Három dologra kötelez az esküm:
Először is, hogy titokban tartsam,
Hogy melyiket választottam; azután
Ha elhibázom, mézes nászi szót
Nem süghatok másik nő fülébe;
S végül, ha elbukok, pakolnom kell,
S távoznom tőled gyorsan, örökre.

PORTIA Mindenki ugyanazt az esküt mondja,
Ha szerény személyemért veszélyt kíván.

ARAGONI Nem fordulok vissza. No, szerencse, Mutasd
mankóddal, hogy melyik legyen!] „Ki engem
választ, tegyen kockára mindent.” Érted?
Szépülj még, s majd visszajövök. No nézzük,
mit mond az aranykazetta: „Ki engem választ,
sokak vágját nyeri el.” Nyilván a tucat-kacat
férfiét:

Tömegizlés és semmi egyéniség,
[Mely a buta szemtől vesz órákat,
S a lényegig nem hatol, s mint a fecske, A
külső falra építi a fészket,
Pusztulásnak téve ki madáreszét.]
Csak nem választom, mit a többi sok,
Én nem vegyülök átlagszellemekekkel,
És nem hat rám a barbár csöcselék.
Hozzad fordulok hát, ezüstkelepce,
Mutasd még egyszer család címedet:
„Ki engem választ, azt kapja, amit érdemel.”
Jó kis mondás. Mert megcsalni ki merné
Saját szerencsáját, és fölívgni
Oktalan, önmaga előtt. Le hát
Az érdemtelen szerzett érdemekkel!
Ó, az a sok rang, birtok, diploma

És közhivatal, melyet pénzér kapnak,
S nem észér - érdem, de nem értem.
[Ó, hány parancsoló fogadna szót,
Hány bunkó alól hullna ki a szék, Ha
a dicsőség csupán az érdemnek
Adná magát! A becsület akkor
Felragyogna az idő romjai
Alól. De döntsünk, mert döntenünk kell.]
„Ki engem választ, azt kapja, amit érdemel.”
Nos, kiérdemeltem; add a kulcsot, S nyisd fel
vele azonnal szerencsémét. (Kinyitja az
ezüstládikót)

Füst, zene. Video: megjelenik az ezüstmonitoron egy mongolidióta arca

[PORTIA Ehhez nem kell egy ilyen monológ.]
ARAGONI Mi ez? Hunyorgó idióta képe? Mennyire más
vagy te, mint Portia! [Mennyire más, mint
érdemem s reményem!
„Ki engem választ, azt kapja, amit érdemel.”
Egy bolond fejére rüg az érdemem? Ennyit
érek? Az érdemem csak ennyi?
PORTIA Véteni és ítélni két dolog,
Mégpedig ellentétes.]

A fej beszél

ARAGONI/ (olvassa)

HANG „Ezüstöt tűz hétszer éget; Hétszer
próbált az ítélet, Melyet
kudarc sose érhet. Van, kit
illúzió éltet,
Csalódás hoz annak étket. Bolond
nélkül nincs művészet - Ezért
játszottál balféket. Bárkivel is
fekszel össze, Ripők maradsz
mindörökre: Most már jussál hatról
ötre!” Minél tovább maradok,
Annál hülyébben hatok; [Leányt
kéni eggyel jöttem, Két bolond
fejem nőtt közben,] Hölgyeim,
ajánlom magamat: Esküm csinált
belőlem szamarat.

Aragoni és kísérete el

Bassanio/Aragoni herceg el. Gratiano utána, de mielőtt eltűnne, meg-áll,
visszafordul, és még hosszabban megnézi Nerissát, mint a tizedik szín
végén. Aztán elmegy. A lányok boldogok. Nerissa kikapcsolja a monitorokat

[PORTIA Megperzselte a tűz a szúnyogot: Ó,
ezek a fontoskodó pojják!
Versekkal ásnak sirt a vereségnek.]
NERISSA Régi mondás, de még ma is korszerű:
„A házasság és a kötél sorsszerű.”

Nagyon röhögnek

Egy szolgáló jön

Portás be

SZOLGA/ Merre van, asszonyom?
PORTÁS Mondd, mit akarsz?
SZOLGA/ Asszonyom, épp kapudhoz érkezett
PORTÁS Egy fiatal velencei a hírrel,
Hogy ura nemsokára beéri őt.
[Ittléte egyébként kézzelfogható,
Mármint a szép szavak mellé gazdag

* Alföldi rendezésében itt Shylock megjelenik a színpadon: a beírás azonban csak
dramaturgiai beírásnak tekinthető, hiszen korábban már elhangzott. ** Megegyezik
az eredeti darab 11/7. színével.

Ajándékot is hozott. Egészen
Úgy fest, mint egy szerelmi nagykövet.
Az április se jöhet édeesebben, Hogy
a bőkezű nyár jöttét jelentse, Mint ura
előtt ez az okvetetlen.
PORTIA Kérlek, ne többet: félek, kiderül,
Hogy valami rokonod érkezett,
Úgy meglódult máskor lomha nyelved.)
Gyere, Nerissa, minden percért kár,
Ha kapudban Cupido követe áll! NERISSA
Bassanio, csak te légy az a követ!

Mind el
Mindhármán kimennek

III. FELVONÁS 1. SZÍN

11/13. jelenet)*

Venecia. Salarino és Solanio jön A
tér. Belép Lanzelo és Salarino

SOLANIO/LANZELO No, mi újság a Rialton?

Video: bekapcsolják a tévét. Egy monitor működésbe lép. Megjelenik a
televíziós műsor főcíme: Venecia gazdasági híradó. Egy stúdiót látunk.
Műsorvezető

SALARINO/(olvas) Még nem cáfolták a hírt, hogy Antonio gazdagon
MŰSORVEZETŐ megrakott hajója elsüllyedt a Csatormán, az angol partok-
hoz közel. Goodwinsnek nevezik azt a rendkívül veszélyes, sőt gyilkos
hírű zátonyt, amely sok karcsú hajónak lett mélytengeri kikötője. Ha
ugyan Mrs. Szóbeszéd szavahihető asszonynak tekinthető!

Salarino dühében lehalkítja a tévét, a képernyőn továbbra is a Műsor-
vezető látszik, amint olvas

SOLANIO/LANZELO Bárcsak éppoly hazug volna, mint a gyömbért rágszáló
vénasszonyok vagy a szép özvegy, ki a szomszédjaival hitetné el, hogy
harmadik férjének halálán zokognia kell. De ami igaz, az igaz - s most
kerüljük el a bőbeszédű locska fecsegést és a „nem zörög a haraszt”
jellegű féligazságokat, szóval meg kell adni, hogy a jó Antonio, a becsület
bajnoka... - ő, miért nincs olyan jelző, amely nevével felér!...

SALARINO Mikor jutsz már a végére?

SOLANIO/LANZELO Hát a vége az, hogy elvesztett egy hajót.

SALARINO Bár ez lenne egyetlen vesztesége.

Video: a stúdióban eközben a Műsorvezető bemutatja a műsor vendégét,
Shylockot

SOLANIO/LANZELO (észreveszi a képernyőn a zsidót) Gyorsan áment
mondok rá, nehogy az ördög keresztülhúzza keresztény imámat, ki lám,
már itt is van egy reinkarnálódott zsidó képében.

Shylock jön

Salarino hangot ad a készülékre. Video: a képernyőn felirat: „Az adás idején
a műsor a 217-38-92-es számon hívható”

SOLANIO/MŰSORVEZETŐ Hogy van, Shylock úr? Hogy megy az üzlet?

SHYLOCK (a stúdióban) Ti tudtatok mindenkinél többet, mindenkinél
többet tudtatok a lányom szökéséről!

* Ebben a jelenetben Alföldi rendezésében Shylock későbbi megjelenéséig egy
képernyőn - egy televíziós műsor vendégeként - látható: ezért került bevezetésre a
Műsorvezető, aki az eredeti szereplők egy-egy szövegrészét veszi át, ahogy azt
jelöljük is. A rendezésében Lanzelo, a clown-figura veszi át az eredetileg Solanio
szájába adott szövegrészeket. A szöveg egyébként - mint mindig - most is
hűségesen követi az eredetit.

SALARINO Hogyne, részemről ismertem a szabót, ki a szárnyait beszegte,
amelyekkel elrepült.

SHYLOCK Átkozott legyen!

Salarino és Lanzelo röhög tévénezés közben

SOLANIO/LANZELO Shylock, legjobban te tudhattad volna, hogy kitollaso-
dott a kismadár, és mindnek az a természete, hogy kirepül...

SHYLOCK Hogy a saját húsom és vérem álljon föl ellenem!

MŰSORVEZETŐ De uram...

SOLANIO/LANZELO Nono, vén dög! Még mindig föláll, ebben a korban?

Lanzelo röhög, közben Salarino telefonál

SHYLOCK Azt mondtam, hogy a lányom a saját húsom és vérem!

Salarino betelefonál a stúdióba. Hang: telefoncsengés

MŰSORVEZETŐ Úgy hallom, egy kedves néző a vonalban. Halló!

SALARINO Annyi a hasonlóság a te húsd és az övé között, amennyi a
fekete szurok és az elefántcsont között; a véretek még úgy sem passzol,
mint az asztali vörös meg a rajnai fehér. Inkább arról beszélj, tudod-e,
hogy Antoniót veszteség érte a tengeren!

SHYLOCK Az újabb csapás: egy csődtömeg, aki még a Rialton sem mer
mutatkozni; egy koldus, aki még a fajanszra is kísérettel járt - na, csak
vigyázzon a zalogjára! Nem átalált engem uszolásnak nevezni! A keresz-
tényjótévő, a más pénzén: jobb, ha vigyáz magára!

SALARINO Ugyan, én biztos vagyok benne, hogy nem akamad a húját, ha
nem tud fizetni: mire jó az?

SHYLOCK Halat fogni. Vagy bosszúmat hízalni, ha a halaknak nem kell.

(Felugrik, nagyon közel megy a kamerához.)

Műsorvezető nagyon ideges

A becsületeembe gázolt, és elütött egy félmilliótól. A veszteségem kinevette,
a nyereségem szájára vette; lefitymálta születésem, felrúgott, ha hasznat
reméltem, hűtötte a barátaimat, fűtötte az ellenségeimet - és miért? Mert
zsidó vagyok! (Kítör a stúdióból. A színpadi térbe kerül.)

Most már az összes monitoron Shylockot látjuk. Salarino, Lanzelo és a
Műsorvezető eltűnt

Hát a zsidónak nincsen szeme? A zsidónak nincs keze, élő teste, álma,
érzéke, vágya, szenvedélye? Nem ugyanaz az étel táplálja, nem ugyanaz
a fegyver sebz, nem ugyanaz a betegség rágja, nem ugyanaz a gyógy-
szer kúrálja, nem ugyanaz a nyár és tél hűti és hevíti, mint a keresztényt?
Ha megszűrtok, nem vérünk-e? Ha cirógattok, nem nevetünk-e? Ha
megmérgeztok, nem halunk-e meg? És ha ellenünkre törtök, ne álljunk-e
bosszút? Ha olyanok vagyunk mindenben, mint ti, ebben sem fogunk
elütni. Ha egy zsidó keresztényre tör, hogyan tesznek rajta igazságot?
Bosszúval. Ha egy keresztény tör zsidóra, hogyan tűrje sorsát a keresz-
tény példa szerint? Bosszút áll! Ti tanítottatok az aljasságra, én csak
kivitelezem; és szörnyű lesz a lecke, amivel a leckék árát visszafizetem.

Áll. Liheg. Sötét

Vége az első résznek
Szűnet**

Antonio szolgálja jön

[SZOLGA Uraim, Antonio otthon van, és mindkettőtökkel beszélni kíván.

SALARINO Mi meg egész nap őt kívántuk megtalálni.

Tubal jön

Alföldi rendezésében ez a jelenet itt ér véget; sőt az első felvonás is. Az eredeti
szín azonban folytatódik: Alföldi rendezésében a 11/1. jelenetben.

SOLANIO Ni, itt jön egy másik a fajtájából: harmadik ilyen nem találsz, hacsak az ördög maga nem válik zsidóvá.]

Salarino, Solanio és a Szolga el

{11/1. jelenet}

Sötét szoba. Shylock imakendőben, imaszíjjal imádkozik. Video: imaszíj-feltékerés közeli. A semmiből, mint egy árnyék, megjelenik Tubal

SHYLOCK Hát itt vagy, Tubal? Mondd, mi hír Genovából? Megtaláltad a lányomat?

TUBAL Nyomára bukkantam sok helyen, de nem tudtam megtalálni.

SHYLOCK Miért, miért, miért, miért! Az egyik gyémántért kétezer dukátot fizettem Frankfurtban. Amit Jeruzsálem pusztulásáról próféciáltak, csak most következett be: még sohasem éreztem így az átkot; kétezer dukát és más drága, drága ékszerek! Inkább feküdne holtan lábaimnál az ékszerekkel a fölében! Bár előttem feküdne teste a ravatalon, s a dukátok koporsójában! Nincs róluk hír? Hogy lehet... És már nem is számolom, mennyi megy el a keresésre. Te is csak viszed a pénzem! Mindentől megfosztott a tolvaj, és mindent lefoszt rólam, hogy megtaláljam, és se elégtétel, se bosszú. Nincs balszerencse, csak ami az én vállamat nyomja; nincs sóhaj, csak amit én nyögök; nincs könny, csak amit én ontok!

TUBAL Azért mást is sújt a balszerencse. Antonio, hallottam Genovában...

SHYLOCK Állj csak meg! Mit hallottál? Miféle balszerencse?

TUBAL Úgy hallottam, hogy elvesztett egy Trípolisz felől jövő nagyhajót.

SHYLOCK Köszönöm, Istenem! Köszönöm! Igaz ez? Valóban igaz?

TUBAL Beszéltem néhány tengerésszel a túlélők közül.

SHYLOCK Köszönöm neked, jó Tubal. Jó hírek, jó hírek! Ha, ha! Hol is hallottad? Genovában?

TUBAL Azt is beszélik, hogy a lányod Genovában nyolcvan dukátot vert el egyetlen éjszaka.

SHYLOCK Tört döftél most belém: sose látom viszont az aranyaimat.

Nyolcvan dukátot egy ültében! Nyolcvan dukát!

TUBAL Viszont Antonio néhány hitelezőjével együtt értekem Velencébe, és ők esküsznek, hogy ezt nem úszhatja meg.

SHYLOCK Ennek aztán örülök. Kigyöttröm, kikinzom, kiszekálom a világból! Örömteli hírek.

TUBAL Az egyikük egy gyűrűt mutatott nekem: a lányodtól kapta egy majomért cserébe.

SHYLOCK Hogy a...! Te szándékkal kínzol engem, Tubal: az volt a tüközöm. Leától kaptam legény koromban, s a vadon összes majmáért se adtam volna!

TUBAL De Antoniának biztosan vége.

SHYLOCK Ez igaz, ez legalább igaz. Menj, Tubal, keríts egy végrehajtót, fizess ki őt két hétre előre. A szívét akarom, ha nem fizet. Most siess, Tubal, és találkozzunk a zsinagógában. Menj, jó Tubal; ott megtalálasz.

Mindketten el

Tubal el. Shylock áll. Sötét

2. SZÍN

{11/2.jelenet}

Belmont. Bassanio, Portia, Gratiano, Nerissa és kísérik jönnek

A félhomályos nagyterem, trón. A három monitor ugyanazt mutatja, mint az 1/10. jelenet második felében. Bassanio áll a monitorok előtt, Portia mögötte könyörög. Nerissa és Gratiano

PORTIA Kérlek, ne siess; várj egy-két napot A döntéssel, mert ha veszítesz, én Társaságodat veszítem el. Várj még! Valami azt súgja

Bassanio hirtelen ránéz

- nem a szerelem -,
Hogy óvjalak; hisz tudod te, nem is
Ellenszenv súg ilyen tanácsokat.
Kérlek, félre ne értsd, amit mondtam -
Mert a nő csak csodálat tárgya, De
alánya nem lehet -, néhány hétre ltt
fognálak és kitanítanám,
Hogyan válassz.

Nerissa lép egyet Portia felé. Ezt a figyelmeztetést Portia észreveszi

De ez esküszegés:
Nem tehetem. Így hát elhibázhat, S
ha így lesz, akkor majd te kívánod:
„Bárcsak vétkezett volna énértem!”
Megvert és kettéhasított szemed: Két
helyen fájok; nálad és nálam. De ha
egy vagyok, s a felem tiéd, Minden a
tiéd. Ő, hitvány egy kor: Megfosztja
az akarattól a tudatot!
Szóval tiéd, mégsem tiéd. Ha nem nyersz,
Okold a sorsot - én kezeimet mosom.
Túl hosszan beszélek, csak hogy nyűgözsem,
Húzzam, nyújtsam az időt, s addig is Ne
válassz.

BASSANIO Hagyj választani;
Mert kintpadra engem vonsz, nem az időt.

[PORTIA Kintpadra, Bassanio? Halljuk hát,
Milyen kór rága máris szerelmedet?

BASSANIO Nem kór, hanem bénító szorongás, Hogy itt
állok, s mégis elvesztelek. Egyébként hó
és tűz fér össze úgy, Ahogy
szerelmemmel gyenge betegség.

PORTIA De kintpadot említettél, ahol
Azt valold, amit kikényszerítenek.

BASSANIO Hagyd meg életem, s mindent bevallok.

PORTIA Akkor hát vallj és élj!

BASSANIO „Vallj és élj - velem”, Ezt kellett volna
mondanod nekem. De nincs oly
szerencsés kinnváltás, Hol hóhér súg
füledbe kegyelmi szót. Most engedj
sorsom s a ládikák elé.]

PORTIA (a trónra ül) Menj hát! Egyikbe vagyok bezárva.
Ha szeretsz, kitaláld melyik az. [Nerissa
és a többiek: hátrébb. Kísérje töprengését
halk zene, Hogyha veszít, végezze, mint a
hattyú, Zenében úszva el: s hogy a
hasonlat Kerek legyen, szemem lesz
patakja, S a vizes szemfedél. De hogyha
nyer, Akkor is, mi a zene? Harsonaszóm,
Mely bókoltatja a hú alattvalót Koronázási
misén. Vagy mondjuk, Halk neszek, mik
zsonganak az ébredő Vőlegény fölé.
Indulj hát te is, Éppoly bátran, csak több
szerelemmel, Mint Alcides ment
szabadítani A vízi szörnytől a vonító Trója
Felkínált szüzét. Én sorsomra várok, S ti
ott, trójai nők, esős szemekkel A
végkifejletet. Menj, Herkules! Ha élsz, élek.
S győtrőbb lesz viadalom, Mint neked a
harc riadalom.]

*Mialatt Bassanio a ládikák fölött töpreng; zene
Zene. Bassanio le-fől sétál a három monitor előtt. Portia a zene kíséretével
hirtelen elkezdi énekelni. Mindenki rámered, de ő már nem hall, nem lát, nem
beszél
(Dal)*

Honnan jő a kíváncsalom?
Ésszel jár, vagy szívbántalom?
Ott születik, hol fájlalom?
Szómat szólom,
Válaszolom.
Ott fogan, hol az ember lát,
A szem táplálja a halált,
Bölcsője ringja gyászadalát.
A vágynak szól a gyászharang,
Kezdem én: giling-galang, giling-galang...

[MIND
BASSANIO (a monitorok előtt)]

A látszat legkevésbé önmaga;
Mióta világ a világ, díszekkel
Csapja be magát. Van-e oly mocskos ügy,
Mely romlottságát szőfűszerbe mártva Ne
etetné meg magát a joggal?
[Oly eretnek gondolat, hogy egy ál-
Szentfázék ne bizonyítsa szöveggel,
S ne rejtse szenteltvízbe durva vétkét?
Nincs az a báva bűn, mi ne hordana
Simulékony képén erényjelet.
Hány gyáva - ki biztos, mint homokpad A
földoklónak - növeszti állán
Herkules vagy a komor Mars szakállát,
Habár a mája fehér, mint a tej,
S tenyészt ki a bátorság szőrjegyét,
Hogy rettentő férfivé így legyen.]
Hát a szépség? Súlyra mérik, de ebben
A természet csodát művel: annak lesz
Vére könnyebb tőle, ki többet kapott. A
dísz tehát veszélyes tengerek
Alattomos partja; sötét szépségen Áttetsző
lepel, egy szóval a látszat - Valóság,
melyet a ravasz kor ölt, hogy Szédítse a
bölcset, így tehát rongy arany, Midasz
büntetése, nem kérek belőled. Te sem
kellesz, sápadt holt fényű cseléd, Mindenki
szolgája.

PORTIA Giling-galang, giling-galang... De
te, gyenge
Ólom, észre térítesz, ígéret
Helyett szürkeséged több mint szép beszéd:
Téged választlak, bármi is legyen.

*Hirtelen fényváltás. Csak a trónon ülő Portián van fény. Video: minden
monitoron Portia-közeli*

PORTIA (félre) A többi szenvedély hogy elenyész, A
kétes gond, a heves csüggedés,
A maró féltést nyüzisztő félelem!
Szerelem, ne siess, mert eszemet vesztem,
Öröm, csak szemerkélj, félek, vihar kél,
Boldogság, fojtogatsz, váratlan jöttél: Félek,
nem bírom.

*Bassanio kinyitja az ólomládikót
Fény visszavált*

BASSANIO Mit találok itt?

Video: az ólommonitoron megjelenik Portia mosolygó közelije

[Szép Portia! Csak félisten lehetett, Ki
képmásod alkotta. Rám néz e Szem,
vagy csak a szemeimén játszó
Káprázattól látom így? Két szigorú
Ajka közt mézes lehelet: édes
Sorompó, mely két barátot választ el,

Hajában a festő pókot játszott,
És férfiszíveknek aranyhálót szótt:
S benne ragadnak, mint téves rovar.
Hát e szemekhez hogy volt szeme? A
Ragyogásba hogy nem vakult bele? De
szemmel látható, hogy e vallomás,
Hogyan szűrki el e való mást,
Mely becézve is biceg a valóság
Mögött. De elég: nézzük a papírt, mely
sorsom vízrajzát s domborzatát ígéri.]

Olvassa
Megszólat a monitor

Téged nem fogott ígézet, Jó a
szemed, jóra nézett, Kedvező
lesz az ítélet: Szerencséddel már
beéjred. S ha elég lesz,
megtalárod Vagyondban
boldogságod, Fordulj meg, a
hölgyed áll ott-Ne legyen a
csókok állott.

*Video: az összes monitoron Portia. Bassanio megfordul, és ott áll mögötte
Portia*

Jó kis sorok! Szép hölgy, ha engeded,
Számhádra máttól adok és veszek. Mint
az, ki a győzelem hevében Az emberek
szemében nagyra nőtt, S szédül, és
fejét szétveti a zsvíj, De bénán
borzong lelkében a zavar: Neki szól az
ünnepe, vagy csak álom? - Félelmes
szépség, előttem így állok, Pörén a
kételytől a gondolat dadog - Tudhatnám
végre végső válaszod?
PORTIA Nézz rám, és láthatod, Bassanio: Ennyi
vagyok. És nem lehetnék oly Nagyra törő,
hogy be ne érjem avval, Amit kaptam. De
érted számtalan Megsokszoroznám magam,
hogy százszor Szebben és ezerszer
gazdagabban
Láss. S csak hogy a te szemedben több legyek,
Gyűjtenék még szépséget, barátokat,
Erényt s vagyont. De ha összegzem magam,
Szinte semmi vagyok; mondjuk ki nyíltan: Egy
lány, ki neveletlen, műveletlen, S csak annak
örül, hogy nem túl öreg még, S még inkább
annak, hogy tán nem buta A tanulásra. De
legjobban örül, Hogy lány szellemével te
rendelkezel: Légy hát uralom, királyom,
parancsolóm. Magam s mindenem átadom
neked: Én, ki e háznak voltam eddig ura,
Kenyérosztója a szolgáknak és
Királynő önmagam fölött - a tiéd

*Nerissa Portia elé tart egy szerződést. Portia aláírja, és nagyon hivatalosan
átadja Bassaniónak*

Vagyok mostantól, mindenestől, uralom.
Vedd e gyűrűvel. Ha elveszted vagy
Elvesztegeted, az majd szerelmed
Hűlő romját jövedőli meg,
S én felbonthatom akkor eskümet.
(Felhúzza Bassanio ujjára a gyűrűt, átadja a szerződést)

BASSANIO (megcsókolja Portiát)
Ó, Portiám, a szavam elakad,

Csak a vérem szól odabentről hozzád.
Egész lényemen olyan zűrzavar Vett
erőt, mint a boldogan zsongó Tömegén,
kihez imádott hercege Intézett szép
beszédet az imént, S névtelen
morajlásba őrlí most Az öröm a
szavakat. De ha e Gyűrű megválik
ujjamtól, válok én is életemtől. S
kimondani Ne félj akkor: Bassanio
halott.

Portia szenvedélyesen magához rántja a férfit és csókolja, és csókolja, és csókolja... Szünet. Gratiano és Nerissa közelebb lopózik a csókolózó párhoz

NERISSA Hölgyem és uram, eljött a mi időnk, Mely
békén várt, míg vágyunk teljesült:
Boldogok legyetek, és sok szerencsét!
GRATIANO Jó Bassanio, s te, nemes úrnóm,
Kívánok nektek minden örömet,
Mert az oly sok, hogy nekem is jut elég:
Mikor ti akarjátok ünnepelni
E hűség-ügyletet, csak arra kérek,
Hogy nősiülhessek veletek.
BASSANIO *(leül a trónra)* Örömmel, ha tudsz addig női szerezni.
GRATIANO Köszönöm, de te már szereztél nekem.
Szemem, uram, oly gyors, mint a tiéd; Az
úrnót nézted, én meg a segédjét;
Szeretted, szerettem: de az időt
Vesztegetni nekem se kényerem. A te
sorsod a ládikáktól függött, Az enyém
meg tőled - így megy ez. Mert udvaroltam
itt kifulladásig, És esküdöztem, míg
kiszáradt a szám. A szerelmi esküktől
végül - ha Az ígéret még ül - e szépség itt
Azt ígérte, hogy szerelmét elnyerem, Ha
úrnőjét elnyeri szerencséd.
PORTIA Igaz ez, Nerissa?
NERISSA Asszonyom, igaz, hogyha nem haragszol
BASSANIO S te, Gratiano, becsületedre mondd?
GRATIANO Becsületszavamra, uram.
BASSANIO Nászotok csak szépíti ünnepünket.
[GRATIANO Fogadjunk velük ezer dukátba, hogy kié lesz az első fiú.
NERISSA De megeredt a nyelved!
GRATIANO Sosem jön össze, ha ernyed.]

*Lorenzo, Jessica, Salerio *, velencei himők jön
Belép a Portás, Lorenzo, Jessica, Lanzelo**. A Portás köhint, a csókolózó
párok szétválnak*

De ki jön? Lorenzo és a kis hitetlen?
No nézd, és Lanzelo Velencéből?
BASSANIO Lorenzo és Lanzelo, üdvözöllek,
[Bár nem tudom, hogy friss részvényesként
Jogom van-e. Édes Portia, ha
Engeded - földjeim s barátaim -
Bemutatom neked...]
PORTIA Nagy örömmel:
Szívesen látom mindet.
LORENZO Köszönöm. [Csakhogy részemről, uram,
Nem állt szándékomban e látogatás, De
Lanzelo, kivel összefutottam,

* és ** Shakespeare itt egy újabb „S-betűs” szereplőt vezet be, Saleriót, akivel se előtte, se utána nem találkozunk. Több szakértő véleménye szerint ez hiba vagy félreértés, amely abból eredhetett, hogy a szerző a lapszéleken rövidítve adta meg a neveket; s így ez vagy a már ismert Solanio vagy Salarino lehetett valójában. Alföldi rendezésében e kétes Salerio szövegét jó ismerősünk, Lanzelo szájába adja: a tények ismeretében én ezt hitelesnek fogadtam el.

Addig izgatott, míg a derekam
Beadtam s elkísértem.

SALERIO/
LANZELO *(levelet nyújt Bassaniónak)*

Így volt, uram,
És nem véletlenül.] *(Levelet ad át Bassaniónak)* Antonio
Küldi ezt neked.

BASSANIO Mielőtt kinyitnám,
Kérek, mondd meg: hogy van az én barátom?

SALERIO/
LANZELO Nem beteg, uram, hacsak nem a lelke,
De hogy jól legyen, ahhoz lelkiérem
Kéne; ebből megtudod állapotát.

Bassanio kinyitja a levelet

GRATIANO Nerissa, üdvözlöd az idegen lányt.
A kezded, Lanzelo; hogy van Velence?
Hát Antonio, a nagyszívű kalmár?
Tudom, hogy örül majd a sikerünknek.
[Mi vagyunk Jason, s a gyapjú miénk.

SALERIO/
LANZELO Bár arany lenne, mint a vesztesége.]
PORTIA Fájdalmas hírek vannak a levélben, Hogy így
meglopja arcának színét: Egy drága barátot
vesztített; nincs Más erő, mely így kifordít egy
erős Embert önmagából. Vagy még
rosszabb?

BASSANIO Bassanio, kérve kérek, én félig
Te vagyok - a felét kapjam a levélnek,
Bármit is hozott.
Ó, édes Portia, Gonoszabb szavak nem
mocskoltak még Papírt. Emlékezz, úrnóm,
amikor Először vallottam meg szerelmemet,
Azt sem titkoltam el, hogy vagyonom Csak a
vérem s a neveltetésem. Igazat szóltam
akkor, kedvesem, És mégis túlozva
hazudtam, mert - Látnod kell - én még a
semminél is Kevesebb vagyok. Hogy
jöhessek hozzád,
Egy drága barát keze segített,
Ki a sorsát gyűlölt ellenfele
Kezébe tette, mert vállalta értem A
kezességet. Ez a levél, hölgyem, A
barátom teste, s rajta minden
Szó egy szörnyű seb, melyből vér buzog,
S gyengíti életét. De igaz ez,
Lorenzo? Elvesztette mindenét?

[Trípolisz, Mexikó és Anglia,
Lisszabon, India, Arábia?
S egy hajója sem úszta meg a kalmár
Rémeit, a sziklákat?]
LORENZO Minden elveszett. Emellett úgy látszik, ha
le is tenné A zsidó asztalára ma a pénzt,
Az nem venné el. Nem láttam soha
Emberlakta lényt, ki ily mohón
Szomjazná az embertársa vérért. A
Dózsát zaklatja éjjel és nappal, És
áruházzal vádolja az államot, Ha nem
szolgáltat igazságot neki.
Hűsz kalmár, maga a Dózse, a grandok
És főurak próbáltak hatni rá, De nem
téríthették el őt gonosz Perétől, jogától és
zálogától.

JESSICA Hallottam őt még otthon esküt tenni, Két
barátja, Tubal és Kreiszl előtt, Hogy
inkább kell neki Antonio

Húsa, mint hússzor az összeg, mellyel Tartozik. És tudom, ha a törvény Vagy a tekintély nem állítja meg, Rosszul járhat szegény Antonio.

[PORTIA Közel áll hozzád ez az Antonio?

BASSANIO A legközelebb: s a legtávolabb Nem találsz szívben hozzá foghatót; S öbenne legelőbb a régi Róma Halott erénye mindazok közül, kik Itáliában szívják a levegőt.]

PORTIA Mivel tartozik a zsidónak?

BASSANIO Értem? Háromezerrel.

PORTIA Ennyi az egész?

Adj hatezret, és tépje el a papírt, Vagy ígérj kétszer-háromszor annyit, Mielőtt görbül egy haja szála A te hibádból egy ilyen barátoknak.

De a templomba előbb, s mondjunk igent, Mert a barátod vár Velencében.

Portia mellett sohase feküdj Nyugtalan lélekkel. Lesz aranyad, S hússzor több, mint e piti tartozás. Aztán hozd majd el jó barátodat.

[Közben Nerissa és én majd úgy teszünk, Mint a szüzek s özvegyek. De gyerünk, Hisz ez a nap a menyegződ napja.] Mulassunk, és te ne vágj bús képet: Sokba vagy, de sokért nem adnák téged. Most hadd halljam barátod levelét!

Sötét. Video: a monitoron megjelenik Antonio nyüzött, borostás arca

BASSANIO/ANTONIO *(olvassa)* „Kedves Bassanio, hajóim mind szerencsétlenül jártak, hitelezőim könyörtelenül szorongatnak, állapotom siralmas. Az események teljesen kiszolgáltatottak a zsidónak, s mivel fizetni nem tudok, készülök a halálra. Tudd: minden adósságod eltöröltetett velem szemben, csak látni szeretnék, mielőtt meghalok. De azért te mulass jól: ha érzéseid nem kényszerítenek, hogy gyere, a levelem se tegye.”

Fény visszavált

PORTIA Hagyj el mindent, és azonnal indulj! *(Erőszakosan megcsókolja Bassaniót)*

BASSANIO Engedelmeddel, indulok útra, Ígérem, sietek, addig agyó; Nem lesz ágy, mi a híremet rontsa, Nem lesz pihenés, sem topott idő.

Mind el

Bassanio, Gratiano el. Portia csak áll. Sötét. Zene

3. SZÍN

{II/3. jelenet}

Velence. Shylock, Solanio, Antonio és az őr jön

Üres tér. Video: a monitoron Bassanio és a teste. Lassú fény. A tér közepén, a padlón Antonio kucorog, és nézi a videót. Kintről hang

SHYLOCK Vigyázz, szót se irgalomról, ember!

Shylock és kísérei belépnek, Antonio kikapcsolja a videót

Ez a bolond, ki ingyen ad hitelbe. Tartsd rajta a szemed!

ANTONIO *(utánaszól)* Jó Shylock, hallgass meg!

SHYLOCK A zálogom kell, hiába kérelsz; Megesküdtem, hogy nem maradsz adós. Kutyának nevezted, és nem volt okod,

Most kutya vagyok és megharaplak.

A Dózse majd igazságot tesz!

[Ember, hát megzagyvultál, hogy szabadon

Grasszálatod a fényes utcán?]

ANTONIO Kérlek, hallgass meg legalább!

SHYLOCK *(visszarohan)* A zálogom kell, és nem hallgatok rád.

Úgy lesz, ahogy megkötöttük; szót se már!

Agyalágyult, könnyű bolond legyek, Ki rázza fejét, enyhül, és bűnbánón

Enged keresztény haverjaidnak? Eressz!

A zálogom kell, és nem a duma!

El

Elrohan

SOLANIO A legsötétebb korcs, ki valaha Emberek között lakott.

ANTONIO Hagyjátok! Nem zsolozsmázok hiába tovább: Az életemre tör, [s tudom, miért; Nem egy szerencsétlent váltottam ki Dühöngő zálogkarmai közül. Gyűlöl ezért.]

SOLANIO *(leül Antonio mellé, a földre)* Tudom, hogy a Dózse Nem tűri majd, hogy beváltsa végzeted.

ANTONIOA Dózse sem nagyobb, mint a törvény.

Ha sérülhetnek az idegeknek

Jogai itt, az alapjaiban

Rázná meg az állam rendjét: hiszen

Velence haszna, üzlete, minden

Népétől függ. Elég már! E gondok S

a gyötrődés felfaltak egészen; Aligha

maradt egy fontnyi húsom Holnapra

véréngző hitelezőimnek. Jaj, csak

Bassanio látná, hogyan

Fizetek helyette - más már nem érdekel!

Mind el

Solanio simogatja a zokogó Antoniót. Rendőr zavarban van. Sötét

4. SZÍN

{II/4. jelenet}

Belmont Portia, Nerissa, Lorenzo, Jessica és Balthasar jön

Portia irodája. Portia ül az íróasztal mögött, és levelet ír, Nerissa pakol, rendezkedik. Lorenzo, Jessica, Portás áll az íróasztal előtt, eligazításra várva

[LORENZO Hölgyem, nem illő szembe dicsérmelek,

De bámulatos nemes értelemmel

Viseled a férfiak közti barátság Isteni

vonzalmait s terheit,

Hiszen urad hiányával fizetsz Adót

ezért. De ha tudnád, hogy a Talpig igaz

ember, kit megsegítesz, Hogyan szereti

a férjedet - nos, Tudom, hogy a tettedre

büszke leszel,

Mert több az, mint a szabványudvariasság.

PORTIA

Jó tetten még nem bántódtam soha,

S most sem fogok; mert a társak, ha társak

Az együttlében s időmúlásban,

És hasonló nyűg nyakukon a

Szerelem, akkor testben s lélekben

S minden közösben hasonlóak lesznek.

Azért azt hiszem, hogy Antonio, Férjem

házibarádjára utamra üt. S ha ez így van,

milyen kicsi az ár, Melyen másik felem

pokolbeli Kínjait egy összegben

megveszem.

De elég már, ez szinte öndicséret; Térjünk a tárgyra: mást említenék meg.] Lorenzo, én most átadom neked Házam minden gondját és ügybaját, Míg uram visszatér, (Bezárja a fiókokat, de a kulcsokat leteszi)

Mert én magam

Titkos és erős fogadást tettem,
Hogy imában és elmélkedésben élek, -
S csak Nerissa kísérhet el oda - Míg férje s az én uram visszatér. Egy kolostor, két mérföldre innen, Lesz a szálláshelyünk. [Arra kérlek, Ne tagadd meg kérésemet, mert a Szerelem és a szükség törvényt bont.

LORENZO Asszonyom, szívesen;
Minden kérésed számomra parancs.]

PORTIA (feláll) Embereim tudják szándékomat, S elfogadnak téged és Jessicát Bassanio úr és magam helyett. Isten veletek, míg találkozunk.

LORENZO Sok szép gondolat és boldog óra várjon!

JESSICA Szíved csituljon, azt kívánom, hölgyem.

PORTIA Köszönöm, és kívánom ugyanazt, Amit te kívánsz nekem; Jessica, viszlát!

Jessica és Lorenzo el

(Kitéssékeli a fiatalokat)

[Most, Baldezzaro, Mindig hűséges emberem voltál, Most se csalódjak.] Fogd e levelet, És siess, ahogy erődből telik, Padovába, s ott nagybátyámat keresd, Doktor Bellariót, s néki add át. Bízson rád bármi iratot és ruhát, Ne kérdezz, de inaszakadtában Siess az átkelőhöz, ahonnan a Komp indul Velencébe. A lábaid Legyen gyorsabb, mint a szád: ott várlak!

BALDEZZARO/ Teljes erőmből sietek, asszonyom. (E)

PORTÁS

PORTIA Igyekezz, Nerissa; oly munka vár, Melyet te sem sejtesz. Látjuk őket, Hamarabb, mint gondolnák.

NERISSA S férjeink is minket?

PORTIA Ó, igen, Nerissa, de azt hiszik majd, Hogy olyan szerszámunk van, amivel Nem szerelt fel a természet. Fogadok Bármibe, ha mindkettőnkön feszül A férfiruha, én leszek csinosabb, [És nekem lesz majd hosszabb a töröm, S érces hangom néha megbicsaklik, Mint azé, ki mutál, és hímléptekbe Fűzők két tipegőt, s a cincogást Hencegésre váltom, vad bunyókról

Szól majd a mese; s a tisztas asszonyok, Kik szomjaztak, s szárazon maradtak, Belém betegedtek és meghaltak Belém, sem kerülnek el a sorsot Nyelvem hegyén: én meg bűnbánó leszek, S szép halálukat a lelkekre veszem. És hűsz olyat találok mondani, Hogy esküdni fognak, az iskolát Egy év után rovóval hagytam el. Bekészítettem ezer durva tréfát, Mit a hetvenkedő hitvány hímeken Majd a gyakorlatba átültetek.

NERISSA Hogyan? Ki ül kin?

PORTIA Nerissa, te most úgy beszélsz, mint aki Nem eléggé ül ki, amikor kell.] De jöjj, megtudod mi ez az egész, A kocsim vár ránk, indulásra kész, A parkkapuhoz máris, nincs idő elég; Sok mérföldet kell megtennünk ma még.

Mindketten el

Video: a monitorokon egy sportkocsi elszáguld, porzik utána az úttest. Sötét

5. SZÍN

{II/5. jelenet}

Belmont. Lanzelo és Jessica jön

Ugyanott, tehát Portia irodájában. Lanzelo ül az íróasztal mögött, bakancsot visel. Az asztal előtt Jessica áll

LANZELO Hát igen, nézzünk csak téged, az atya bűnei a gyermekekre szállnak. No, ezért féltetek én téged nagyon. Mindig nyíltan beszéltem veled, most is kimondom a kósert; légy egész nyugodt, mert tényleg azt gondolom, hogy elkárhozol. Egy reményed maradt, mi javíthat helyzeteden, de az is csak féremény.

JESSICA És miféle remény az? Ne kínozz, kérlek.

LANZELO Hát mi egyéb, mint hogy nem apád csinált félre téged, azaz hogy nem a zsidó lánya vagy.

JESSICA Féltremény valóban; hogy most anyám bűnei szálljanak fejemre. LANZELO Akkor, félek, elkárhozol az apai és az anyai ágon egyaránt; így ha kikerülöm Szküllát, az apádat, egyenesen az anyádba, Kharüdiszbe hatolok be. Igen, neked mindenképpen véged.

JESSICA Majd megment a férjem, aki betérített engem.

LANZELO Annál jobban hibáztatom őt: elegendő voltunk keresztények azelőtt is, éppen amennyien ki tudtunk térni egymás elől. Ez a keresztény szaporulat majd fölveri a sertés árát: ha mind disznóevők leszünk, rövidesen egy szelet sült szalonnát sem kapunk a pénzünkért.

Lorenzo jön

JESSICA Megmondlak a férjemnek, Lanzelo. (Sir) Épp itt jön.

LORENZO Még féltékenyül teszel, Lanzelo, ha így pusmogsz a feleségemmel.

JESSICA Ugyan, nincs mitől tartanod: Lanzelo és én éppen veszekedtünk. Azt mondja, nincs számomra irgalom az égben, mert egy zsidó lánya vagyok; azt is mondta, hogy nem vagy hasznos tagja a közösségnek, mert a zsidók betérítésével fölvered a sertés árát.

LORENZO Még mindig inkább a közösséget duzzasztom, mint egy néger lány hasát: a marokkói szolgáló gyereket vár tőled, Lanzelo.

[LANZELO Az már igaz, hogy valahogy nagyobb lett, mint volt. De én nem duzzognék a helyébe, ha tőlem duzzad e végre.

LORENZO Úgy látszik, a bolondok fogékonyak erre; azt hiszem, az igazi szellemesség nemsokára hallgatásba vonul, és a társalgást papagájoknak írják föl a könnyebb emésztés végett.] Menj be, fickó, szólj nekik, hogy készüljenek ebédhez!

LANZELO Már megtörtént, uram; mindnek korog a gyomra.

LORENZO Édes Istenem, a favicces Lanzelo! Akkor szólj nekik, hogy készítsék elő az ebédet.

LANZELO Azon is túl vannak, uram; csak teríteni kéne.

LORENZO Akkor hát teríteniél, ha megkérek?

LANZELO Köszönöm, uram, nem; inkább térítenék.

LORENZO Már megint erőlteti! Mindet elsütöd még ma? Kérlek, értsd meg végre egy egyszerű ember egyszerű beszédét: menj a többihez, mond meg nekik, hogy terítsék meg az asztalt, szolgálják fel az ételt, és mi is jövünk rögtön.

LANZELO Ami az asztalt illeti, uram, föl Vesz szolgálva; ami az ételt, uram, meg lesz terítve; ami a jöveteledet illeti, azt meg bízzuk szeszélyállapotra. (E)

LORENZO Jó érzéke van; micsoda szóültetvény!

[A bolondja! Egész kertet gondoz a Fejében ilyenekből, de tudok

Sok bolondról, ki magasabb helyen,
Hasonló ruhában szókártyát kever,
S veszni hagy egy fontos ügyet. - Jessica?]

Jessica még mindig szipog

JESSICA És most, cukorfalatkám, hadd halljam,
Hogy tetszik Bassanio felesége?
Túl minden szón. De jól tenné az úr,
Ha jámbor életet élne, mert e
Nőben oly áldásra lelt, mi a menny-
Béli örömöket a földre hozza le.
[S ha a földön meg nem becsüli, úgy
Várható, az égbe sem jut fel soha. Ha
két isten fogadna fenn az égben, S a
mérlegen két földi asszony ülne, S
egyik Portia, úgy a másikkhoz még
Súlyt kéne csalni; e nyers világon
Nincsen párja.]

LORENZO Hisz én éppen oly jó
Vagyok férjben, mint ő feleségben.

JESSICA Tán kikérem a véleményem?

LORENZO Kikérem, ígérem, ha megettem az ebédem.

JESSICA Akkor dicsérlek, amíg bírom gyomorral.

LORENZO Ne most, kérlek; az asztalnál megetheted,
És ott, bármit mondasz is, együtt a
Többivel megemésztetem.

JESSICA Félek, el fogsz telni tőle.

Mindketten el

Lorenzo kivezeti Jessicát. Zene

IV. FELVONÁS

1. SZÍN

{II/6. jelenet}

Velence. Tárgyalóterem. A Dózse, a szenátorok, Antonio, Bassanio, Gratiano, Salarino és mások jönnek

Tárgyalóterem. Bevonul a bíróság. A Dózse, két rendőr kíséretében

DÓZSE Itt van, Antonio?

ANTONIO Bírám s uram, parancsolj velem.

DÓZSE Sajnálak: egy köemberrel kell ma
Szembenézned, nem is ember, de szörny;
A lelke helyén száraz úr, mely egy
Cseppnyi irgalmat se fogad be.

ANTONIO Hallottam, jóságod Nem

kímélt időt, hogy csillapítsa
Rideg szándékát; de mert megátalkodott,
S bosszús markából engem a törvény Már
ki nem ment, türelemmel viszonozom
Őrjöngését, és lelkem nyugalma
Lesz egyedül fegyverem az önkény
S gyűlölete csapásai ellen.

DÓZSE Hívjátok a terembe a zsidót.

[SALARINO Az ajtónál vár: jön is már, uram.]

Shylock jön

Az egyik rendőr kimegy Shylockért

DÓZSE Helyet neki, hogy mindenki lássa. Shylock,
a világ azt hiszi, s mi is, Hogy e gonosz
játékot csak a döntő Pillanatig viszed,
hogy annál nagyobb Győzelmet üljön
könyörületed E nálunk idegen
könyörtelenségen. S ahelyett, hogy kimérd
a büntetést, Mely egy font a szegény
kalmár húsából, Nemcsak hogy föloldod
kötése alól,

De emberséges szeretetteddel,
Tőkéd egy részét is veszni hagyod,
Mert szájalomra indít veszteségre,
Mely akkora súllyal púpozza hátát,
Hogy egy kalmárkirály is görnyedne belé,
S irgalmasra lágyítva érkebel, Durva
kőszívet, pogány törököt És tatárt, aki sose
gyakorolta

SHYLOCK Magát civilizált viselkedésben.
Keresztény választ várunk, zsidó.

Tudattam kegyelmeddel célokat,
És mennyei seregünkre tettem esküt,
Hogy zálogomnak tárgyát behajtom. Ha
megtagadod, veszedelem árnya Hulljon
szabadnak hitt városotokra! Azt kérde,
miért egy darab döghús, S mért nem a
háromezer friss dukát Kell nekem. Nem
felelek. De mondjuk, Ilyen a
természetem - így megfelel? Lehet,
hogy házamban patkány gyötör, És
szívesen adok tízezret holnap, Hogy ne
legyen. Ezzel már beéred? Van, ki
begőzől a tálcán citrommal Vigyorgó
disznótól. A másikkak Macska a réme,
a harmadik meg Bevizel, ha nyökög a
duda. Sokszor A sebek döntik el, merre
inog ki

A lélek, a szeretet - nem szeret. Válassz!
Aminthogy nincs határozott oka, A
tűzdelt disznót mért nem bírja az, Ez
meg a vétlen macskát miért nem, Az
meg a dudát, s mind átadja Magát
mégis ösztönének s támad, Ha
támadják, és visszarúg, ha fáj -
Így magam sem tudom, s nem akarom
Jobbal indokolni, csak a belém Ivódott
gyűlölettel, hogy mért ütöm Antoniót e
hasztalan perrel.

Megfeleltem?

BASSANIO Te érzéketlen ember: válaszod

Nem felelhet helyetted vérszomjadért.

SHYLOCK Nem célo, hogy *neked* tessék válaszómmal.

BASSANIO Mind megöljük, amit nem szeretünk?

SHYLOCK Megölnétek-e, amit nem gyűlöltök?

BASSANIO Néhány sértés még nem ok a gyűlöletre.

SHYLOCK Hagynád, hogy kétszer marjon meg egy kígyó?

ANTONIO

[Kérlek, gondold meg, kivel vitatkozol;
Ilyen erővel perelhetsz a partról A
dagállal, hogy apadjon inkább, Vagy
kérdőre vonhatod a farkast, Mért
bégetteti a zsákmányolt barit, Vagy
megtilthatnád a hegyi fenyőnek, Hogy
zajongjon, mikor az égi orkán A
koronáját rettegve tépi szét.] Előbb
bírsz a legkeményebb is,
Mint meglágyítsd - mert mi keményebb ennél? - A
zsidó szívet. Kérlek hát, ne tégy Próbára több
ajánlatot és érvet, De ki-ki kapja meg, mi jár: neki
az Igazság, nekem a végítélet.

BASSANIO Itt van háromezredért cserébe hat.

SHYLOCK Ha hatezerből mindegyik dukát
Megosztódna és hatszor dukálna,
Sem nyúlnék érte: zálogom kell nekem.

DÓZSE Irgalmat hogy remélsz irgalom nélkül?

SHYLOCK Mondd, mitől félsz, ha nem vétkezem?

[Rabszolgáitok közöttetek élnek,
S tartjátok, mint öszvért, hentes kutyát a
Koncon; állati sorban embereket,

Mert megvettétek őket. Engedjétek
Csak szabadon, nőüljön csak be
A családba! Mért izzadna robotban?
Ínyüket izzel csiklandozzátok,
Puha vánkost nekik! Azt mondjátok: „A
mi rabjaink!” - ezt mondom én is.] Azt a
font húst, melyet belőle kérek, Drágán
vettem: az én tulajdonom. Ha nem
adjátok, vesszen itt a jog! Nincsen akkor
törvény Velencében.
Várok, s feleljetek: lesz ítélet? (*Diadalmas*)

Csönd

DÓZSE Jogomban áll elnapolni az ülést,
Ha a jogtudós Bellario, kit
Idekérttem ebben az ügyben,
Nem érkezik ma meg.

[SALARINO Uram, kint áll

Egy ember a doktor levelével;
Padovából az imént érkezett.

DÓZSE Hol az a levél? Hívjátok ide!

BASSANIO Szedd össze magad, ember! Ne félj!
Előbb lesz húsom, csontom a zsidóé,
Mint hogy egy csepp véred is vesszen értem.

[ANTONIO Megfertőzött kos vagyok a nyájban,
Halálra szánt; a férges gyümölcs hullik
Legelőbb a földre: hulljak én is.
Ne háborogj, Bassanio, de élj,
S a sírfelirat fölöttem szép legyen.]

Nerissa jön, ügyvédbojtárnak öltözve
Csönd. Várakozás. A Rendőr jön az öltönyös ügyvédbojtárnak öltözött
Nerissával

DÓZSE Bellario küldött Padovából?
NERISSA Mindkettő küldöttje vagyok, uram:
Bellario üdvözli kegyelmedet.
(*Átnyújt egy levelet*)

BASSANIO Mire fened ily buzgón a késed?

SHYLOCK E koldusból kimetszeni a tartozást.
[GRATIANO Nem cipőd talpán, de a lelked alján
Élesítéd azt a kést. A hóhér

Bárdja is kicsorbul fenekedő
Gyűlöleteden. Miért élezed
A helyzetet?

SHYLOCK Hogy jobban vágjon, mint a te eszed.]

Gratiano üvöltve neki akar ugrani a zsidónak, de a két rendőr lefogja

GRATIANO Ó, átkozott légy, te veszett kutya! Hogy
élsz, az csak törvényeink hibája. [Te
már-már megingatsz hitemben, S
lassan Püthagorasszal értek egyet,
Hogy beköltözhetnek állati lelkek
Emberi testbe. Lelked egy gyilkos
Farkasban acsargott, kit felkötöttek, S
vérgőzös lényre onnan szállt beléd, Míg
az anyád kénszagú méhében Rejtőztél.
Mert a vágyaid s az Őszitőnő
farkassóvár és vérfalánk.

SHYLOCK Ha e pecsétet meg nem repeszi,
Üvöltésed csak a tődődnek árt; Gyorsan
orvoshoz szellemeddel, mert
Gyengélkedik. Én jogomra várok itt.

[DÓZSE Bellario a törvényszéknek egy
Fiatal tudóst ajánl levelében. Hol
van a doktor?

NERISSA Alig várja már

DÓZSE A válaszod, s hogy bebocsájtod-e.
Örömmel. Hárman-négyen menjetek,
Hogy udvarias kíséret fogadja.]
Halljátok Bellario levelét!

(*Olvas*) „Kegyelmes uram, bizonyára megérted, hogy leveled vételekor
súlyos betegség gyötör, de ugyanakkor, amikor hírmököd érkezett, baráti
látogatást tett nálam egy fiatal római doktor, a neve Balthasar. Beavat-
tam őt a peres ügybe, mely a zsidó és Antonio, a kalmár között
keletkezett. Sok könyvet tanulmányoztunk át együtt; ismeri a vélemé-
nyemet, melyet kiegészítve roppant tudásával- mit nem ajánlhatok elég
melegen -, sokszori biztatásomra, im rendelkezésekre bocsájt az én
tudtommal és nevemben is. Kérem kegyelmességedet, ne tévessze meg
éveinek hiánya, amely nem lehetne ok a vele szemben tanúsított tisztelet
hiányára, mert jómagam még nem ismertem ily zsenge testben ily
bölcességbe vénült lelket. Ezennel átengedem őt kegyes fogadásod-
nak, mert ő lesz önmaga számára a legjobb ajánlólevél.”

Portia jön, jogtudósnak öltözve

DÓZSE [Hallottátok, mit ír Bellario. És itt a doktor.]

Add a kezed, ha valóban te jössz
A vén Bellariótól.

Kezet fognak

[PORTIA Igen, uram.

DÓZSE Ül le, és üdvözöllek.] Ismered,
ugye, a vitát, melyet

A törvényszék előtt most tárgyalunk?

PORTIA Alaposan elmélyültem az ügyben.
De melyik a kalmár, s melyik a zsidó?

[DÓZSE Antonio és Shylock, lépjenek ki.

PORTIA A neved Shylock?]

SHYLOCK Én vagyok Shylock.

PORTIA Különös per, melyet hajszolsz, mégis

Úgy teszed, hogy azt a velencei

Törvény nem akadályozhatja meg.

- S te lettél könyörületére bízva?

Így mondja.

ANTONIO

PORTIA De a záloglevelet elismered?

ANTONIO Igen.

PORTIA Akkor a zsidónak engednie kell.

SHYLOCK Ugyan miért kéne? Mondd meg nekem.

PORTIA Nem a kényszer szüli az irgalmat;

Gyenge eső, mely fent ered, a mennyben,

S onnan hull alá. Kétszeresen áldott:

Megáldja azt, ki adja, s azt, ki kapja. [A

nagyokat is ez teszi nagygyá: Koronás királyt

címénél nagyobbá, Mert jogara földi erő

jele,

A hódolat és fenség tartozéka,

És félelemre, rettegésre int.

De az irgalom nagyobb a jogamál,

Trónját a királyok szívében üli: A

természete szerint isteni,

S lassabban romlik földi hatalom, Ha

fékje irgalom.] Így tehát, zsidó, Lehet,

igazad van, de fontold meg, Hogy nem

az igazságból nyered a Megváltást;

bocsánatért könyörgünk Mind, és

ugyanazt az imát

Tanuljuk megbocsátani. Talán e Sok

beszédűl csillapodott benned A

bosszúsomj, különben e szigorú

Bíróság a kalmár ellen ítélt.

SHYLOCK Az én fejemre száll! A törvényt szomjazom, Bíróságomat és
zálogom jogát.

PORTIA Ki tudja fizetni az összeget?

BASSANIO Felajánlom itt a bíróság előtt
A kétszeresét; ha ez nem elég,
Kapjon hát tízszer annyit, s zálogba
Teszem a fejem, szívem s mindenem; Ha
ez sem elég, akkor a gonosz Úi tort az
igaz felett. Vagy most az Egyszer
forgassátok ki a törvény szavát: Kis
jogtalanságon nagy igazságot Nyer, ki az
ördögöt forgatja ki.

PORTIA Azt nem lehet; nincs olyan hatalom
Velencében, mely megmásíthatná
A törvényt. Mert precedens születne, És
a hiba hibát követne, míg
Leverné az államot. Nem lehet! SHYLOCK
[Egy Dániel ítél, egy Dániel!] Hogy
tisztellek, te ifjú, bölcs bíró!

PORTIA Vetnék egy pillantást a szerződésre!
SHYLOCK Parancsolj, tisztelt doktor úr, itt van.
PORTIA Shylock, háromszor annyit ígértek.
SHYLOCK Az eskü - eskü. Számon tartják az égben!
Hamis eskü terhelje lelkemet?
Nem ér annyit Velence.

PORTIA Akkor érvényes a kötés,
És a zsidónak a törvény szerint
Egy font hús jár, mit saját kezével
Vághat ki a kalmár szíve mellől.
Könyörülj: vedd a pénzt, és eltépjük A
papírt.

SHYLOCK Ha fizetett a leírt módon. Látom
már, méltó bíró! Hivattak.
A törvényt tudod, előadásod
Élményszámba ment. Kérlek hát a jogra,
Melynek magad csinos oszlopa vagy, Hogy
vágjunk bele. Lelkemre esküszöm, Nincs
oly ékesszóló nyelv, mely a céltől
Elbeszélne: zálogomra várok.

ANTONIO A bíróságot szívből arra kérem,
Mondjon már ítéletet.

PORTIA Akkor
Készítsd elő szívedet a késre.
SHYLOCK Ó, nemes bíró! Ó, nagyszerű ifjú!

PORTIA Mert a törvény szándéka és célja A
büntetéssel szó szerint egyezik,
Melyet e kötés leírva kimond.

SHYLOCK Nagyon igaz! Ó, bölcs és igaz bíró! Többet
mutatsz, mint amennyit kinéztem.

PORTIA Takard ki hát a szívedet!

BASSANIO (ordít) Neeeeee!!! (Sirva vetkőzteti Antoniót)

SHYLOCK Igen, a mellét:
Így mondja az írás, ugye, bölcs bíró? „A
szíve mellől” - éppen e szavakkal.

És megkímél a szokott módszerétől,
Hogy nyomorultul túléljem virág-
Koromat, és szemem halálüregét
Etesse kifosztott ábrázatom:
E késleltetett ítéletről vág le
Most a kés.]
Üdvözlöm becses feleségedet.
Mondd el neki, hogy halt Antonio,
S életében hogy szeretett, csak szépen
Beszélj rólam, s ítélje meg ő, ha Vége a
mesének, hogy kóstolt-e Bassanio igazi
szerelmet.
Csak szánd, hogy elveszítet barátodat,
S ő nem szánja majd fizetni a ceppet,
Mely egy szívre rúg, ha a zsidó kése Túl
mélyre vág a bőre alá érve.

BASSANIO Antonio, tudd meg, a feleségem
Oly drága nekem, mint maga az élet: De
hitves, világ s az egész kóceráj Nem ér
nekem többet, mint az életed:
Elvesztem, feláldoznám mindet
Ennek itt, ha szabadon engedne. (Sír)

PORTIA A feleségem nem köszönné meg,
Ha ő is hallaná nagylelkűséged.

[GRATIANO Nekem is van nejem, s szavamra, szeretem, De
bár az égben volna most, hogy onnan
Megzabolázná a kutya zsidót.

NERISSA Jó, hogy a háta mögött ígéreted:
Lehet, mást zabolázná, ha hallaná.

SHYLOCK Keresztény vejek! Van egy lányom: inkább
Barabás bűnöző ivadékának, Mint közülük
egynek apósa legyek.] Tréfi! Kérlek, hirdess
ítéletet.

PORTIA Egy font eme kalmár húsából tiéd; A
bíróság s a jog ítéli meg.

SHYLOCK Igazságos bíró!

PORTIA Neked kell kivágnod melléből a húst; A jog s a bíróság ítéli
így.

SHYLOCK Tudós bíró! Itt az ítélet: készülj!

Shylock rárontana Antonióra, de Portia közbejűk áll

PORTIA De csillapodj: van még valami itt.
A szerződés egy csepp vért sem ad neked.
„Egyfontnyi hús” - szó szerint idézve. (Ordít)
Hajtsd be hát a tartozást, vedd a húst, De
amikor vágod, ha csak egy csepp
Keresztény vért is ejtesz, minden ingó
És ingatlan vagyondod a törvény
Szerint Velence államára száll.

Óriási üdvírlgás. Mindenki ordít, tapsol, sír, nevet. Még a Dózse is

GRATIANO Hallod, zsidó? A bölcs bíró!

SHYLOCK Ez a törvény?

PORTIA Láthatod majd, így szól a rendelet.
Igazságot sürgettél, hát ne féj,
Megkapod; többet is, mit kívántál.

GRATIANO/ (megcsókolja Portiát)

BASSANIO Ó, bölcs bíró! Látod, zsidó? Látod?
(Megcsókolja Antoniót is)

SHYLOCK (összeomlik) Legyen hát, fizess háromszor annyit, S
elengedem a keresztényt.

BASSANIO Itt a pénz.

PORTIA Nyugalom!
Teljes körű igazságszolgáltatást
Nyújtunk neki: viheti zálogát.

[GRATIANO Látod, zsidó! Ez aztán a bölcs bíró!]

PORTIA Készülj tehát kivágni azt a húst.

Kezében egy Rambo-késsel vár. Gratiano a földön szűkül, Salarino próbálja nyugtatni

PORTIA Így. De hoztál-e mérleget a hús
Számára?

SHYLOCK Már bekészítettem.

[PORTIA Hozass orvost a költségedre, Shylock,
Nehogy elvérezen a nyílt színen.

SHYLOCK Ez is a szerződésben áll?

PORTIA No és ha nem: ne szőrözzünk ezen;
Nem tesz tönkre ennyi nagylelkűség.

SHYLOCK Akkor se látom a leírtak között.]

PORTIA S te, kalmár - van még mondanivalód?

ANTONIO Csak kevés: felkészültem már lélekben. A
kezedet, Bassanio. Ég veled.
Ne bánd, hogy érted hullottam így el.
[Mondjuk, hogy kegyel engem a szerencse,

Vér nem veszhet, s ne vágj többet, kevesebbet,
Mint épp egy font. Ha ettől eltérsz, akár Csak
annival, amennyi a súlyt a Gramm
huszadával is könnyíti vagy Nehezíti, vagy -
még rosszabb - a mérleg Nyelve kimozdul
egy hajszálnyit is - Meghalsz, és javaid
elkobozzák.

GRATIANO Itt a Dánieléd, prófétád, zsidó! Milyen,
hitetlen, ha földhöz vágnak?

PORTIA Mire vár a zsidó? Vedd zálogod!

SHYLOCK Csak a kölcsönpénzt kérem és megyek.

PORTIA A tárgyaláson nem fogadta el:
Csak az igazság s a zálog jár neki.

[GRATIANO Egy Dániel, mondom, új Dániel,
Jó, hogy említetted a nevet, zsidó.

SHYLOCK Hát a kölcsönpénzt se kapom vissza?

PORTIA Nem kapsz semmi mást, csak a zálogod;
De azt is csak saját szakálladra, zsidó.]

SHYLOCK Akkor inkább az ördög vigye el!
Feladom a pert.

*Shylock lassan vonszolja magát, el akar menni. Portia int a két rendőr-nek,
azok elállják az útját*

PORTIA Állj csak meg, zsidó! A törvénynek
még dolga van veled. Az itteni
játékszabályok szerint, Ha egy
idegenre rábizonyul,
Hogy szándékkal avagy véletlenül
Velencei polgár életére tör -
Az, kinek élete veszélyben forgott,
Megkapja minden javának felét,
Másik fele az államkincstárra száll, S
bűnös élete csupán a Dózse
Kegyelmétől függ: fellebbezésnek
Helye nincs. E vád épp illik terád,
Mert az eddigiekből úgy tűnik, Hogy
előre megfontolt szándékkal Az
alperes életére törtél,
S így magadra vontad azt a veszélyt,
Amelyről épp az imént beszéltem.
Térdre hát; könyörögj az életedért.

A két rendőr lelöki Shylockot a földre, a Dózse lábaihoz

GRATIANO Tán engedik, hogy te kösd fel magad. [De
mivel vagyond az államra száll, Egy
kötélre való - annyi se maradt: Az állam
meg te állod az akasztást.]

DÓZSE Hogy lásd miközöttünk a különbséget,
Életed kérés nélkül visszakapod. De
vagyond fele Antoniót, Másik fele a
kincstárat illeti, Mit bírsággá apaszthat
alázatod.

PORTIA Az államét, de nem Antoniót.

SHYLOCK Inkább az életem, mint ez a kegyelem:
Házamat veszed el, ha kiütöd
A dúcot, ami fenntartja; s elűtsz
Életemtől, ha nincs, ami eltartsa.

PORTIA Antonio, van számára kegyelmed?

GRATIANO Ingyen kötél, mást ne, az Istenért!
ANTONIO Ha a bíróság és uram, a Dózse
Vagyona feléről kegyesen lemond, Én
megelégszem, ha csak kezelésre
Kapom másik felét, melyet halála Után
annak az úrnak adok át,
Ki nemrégiben ellopta a lányát.

Röhögés

Feltéve, ha cserébe e kegyért, Itt
azonnal keresztény hitre tér, És
megírja a végrendeletét,
Amely szerint minden java kedves
Vejeére és drága lányára száll.

Röhögés

DÓZSE Megteszi, vagy ugrott a kegyelem,
Melyben az imént részesítettem.

*Nerissa egy írást ad át Portiának, az Shylock elé teszi, aztán megfogja a
tehetetlen zsidó kezét, és aláírta vele. Portia visszaadja az írást Nerissának*

PORTIA Na, örülsz, zsidó? Mondj már valamit!
SHYLOCK (még mindig a földön térdel) Örülök.

Röhögés

[PORTIA Írnok, szerkeszd meg a végzést.]
SHYLOCK Kérek, engedjétek most hazamenni.
Nem jól vagyok. [Küldjétek el utánam, S
aláírom.]

DÓZSE Mehetsz, [de áld a szavad!]

*A többiek röhögése közepette Shylock négykézláb mászva elindul,
elvánszorog a tér másik oldalára, de nem megy ki a színről*

[GRATIANO Keresztelőre kapjon két keresztapát: Lennék
csak én bírád, kapnál még tízet; Hogy
kereszt helyett a bitófát vigyed.]

Shylock el

DÓZSE Uram, meghívlak magamhoz ebédre.

PORTIA Bocsánatot kérek, kegyelmes úr,
De estére Padovába kell érnem,
S ha most indulok, már az is késő.

DÓZSE Sajnálom, hogy elszólt az ügyed;
Antonio, jutalmazd meg az urat,
Ugyancsak van miért hálásnak lenned.

Dózse, szenátorok és kíséretük el

*Dózse el. A két rendőr az asztalt eltolta el. Shylock vonszolja magát a falnál.
Összeesik. Észreveszik. A többiek odarahannak. Shylock állna fel, Antonio
leköpi. A köpéstől Shylock visszaesik a földre. Shylock újra összeesik. Aztán
megint felállna, de valaki megint leköpi. Elesik, aztán újra felállna és újra, és
megint, egészen addig, amíg valaki belerúg. Aztán még valaki. Most már
mindenki rugdossa. Shylock kúszva menekül. Mindenki utána. Némán
rugdossák végig a színpadon. Majd hirtelen üvöltve rávetik magukat és
agyonverik. A véres hulla ott marad a színen. Aztán mintha mi sem történt
volna*

BASSANIO Tisztelt uram, a barátom és én -
Nos, szörnyű terhektől szabadított meg Ma
bölcsséged; most már nyugodtan
Felajánlhatom neked a zsidó
Háromezret - ha meg nem sértelek.

ANTONIO S maradunk adóssaid lekötve
Szeretettel, s minden ügyben örökre.

PORTIA Épp elég bért kap az, aki örül,
S én örülök, hogy megmentettelek.
[Ezért úgy érzem, fizetve lett a cseh: A
lelkem meg nem bérbé adható.] Csak
arra kérek, ne feledjétek,
S most minden jót, nem késlekedhetek.

BASSANIOÉdes úr, szelíd erőszakkal kérek, Fogadj
el tőlünk valami emléket.

[Nem foglalót, hisz a lelkünk rokon -
Kérlek, ne neheztelj, s ne vedd zokon.]

PORTIA Nos jó, ha így kérsz, inkább engedek, [Add kesztyűdet, s hordom felejtés ellen.] S a kedvedért elfogadom e gyűrűt. Ne húzd el kezedet, mást nem kérek, De ezt az egyet nem tagadhatod.

BASSANIO Épp e gyűrűt, uram? Ez egy bővli. Szégyen volna, ha ezt adnám neked.

PORTIA Más pedig nem kell, csak az a gyűrű, S most már egyre inkább tetszik nekem.

BASSANIO Értékénél többet ér e gyűrű. Helyette Velence legértékesebb Kővét kutatom fel neked, de ezt Hagyjad meg nálam, csak arra kérek.

PORTIA Látom, uram, szeretsz könnyen ígémi. [Előbb megtanítottál kémi, s most Megtanítasz, hogy jár egy kéregető.]

BASSANIO Uram, e gyűrűt hitvesemtől kaptam, S mikor ujjamra húzta, megesketett, Hogy se el, se oda nem adom soha.

PORTIA Nős férfiak ismert kifogása:
[Ha feleségednek csepp esze van,
S tudja, hogy rászolgáltam e gyűrűre,
Nem lesz halálig perelő feled,
Inkább feledő nejed.] Isten áldjon!

Portia, Nerissa el

ANTONIO Kedvesem, add neki a gyűrűt:
Érzéseim s az ő érdemei

BASSANIO Tán érnek annyit, mint a nőd tilalma.
Menj, Gratiano, fuss és érd utol; Add át neki a gyűrűt, és hívd meg Antonióhoz a nevemben. Siess!

Gratiano el

Salarino megöleli Antoniót, kezét fog Bassanióval, aztán elmegy

Gyere. Gyere, menjünk hozzád te meg én, S
ha a hajnal hasad az ég mezén, Ráérünk
Belmontra még: gyere; gyere.

Mindketten el

2. SZÍN

111/6. jelenet)*

Velence. Portia és Nerissa jön

Portia, Nerissa sietve jön

PORTIA [Keresd meg a zsidó házat, s add át ezt Aláírásra.] Ma éjjel indulunk,
S egy nappal megelőzzük férjeinket:
Lorenzo arcára kíváncsi lesznek.

Gratiano jön

Gratiano utoléri őket

GRATIANO Kedves úr, de jó, hogy beértelek.
Bassanio úr átgondolta, és
Itt küldi a gyűrűt, és szívesen
Látna vacsorára.

PORTIA Azt nem lehet, De
gyűrűjét köszönettel fogadom, [S jó lenne, ha előbb a fiúnak A vén zsidó házat megmutatnád.

GRATIANO Úgy lesz.] *(Elindul)*

NERISSA *(utánaszól)* Uram, beszédem volna veled!
(Portiának) Most meglátjuk, mit ér az én gyűrűm;
„Örökké megtartom” - így esküdt.

PORTIA Az „örökké” most lesz, legyél nyugodt;
Majd erősen esküdnek, hogy férfinak
Adták, de mi gatyába rázzuk őket. Légy
túl rajta, siess; tudod, hol találsz.

[NERISSA Jöjj már, uram, s mutasd meg azt a házat.]

Mind el

Nerissa el. Portia kiengedi a haját. Sötét

V. FELVONÁS

1. SZÍN

{II/7. jelenet}

Belmont. Lorenzo és Jessica jön

Shylock hullája a színen marad! Portia irodája. Szeretkezés-hangok. Fény. Rendtelenség az irodában. Az íróasztalon Lorenzo keféli Jessicát... Öltözködnek

[LORENZO Fehéren süt a hold. Ilyen éjszaka,
Mikor lágy szellő csókolta a fákat,
S halkan összebújtak, ilyen éjszakán
Lépdelt a bús Troilus Trója falán, S
onnan sóhajtotta el a lelkét A görög
sátrakig, hol Cressida Feküdt fehéren.

JESSICA Ilyen éjszaka Óvakodott Thisbe
dércsipe fűben, S egy oroszlán
ármékába botlott, És riadva elfutott.

LORENZO Ilyen éjszaka
Állt a vadul morgó tenger szelében,
S intett Dido fűzfaággal zöld utat
Karthágóba kedvesének.

JESSICA Ilyen éjszaka Gyűjtött újító fűvet
Médea

A vén Aesonnak.]
LORENZO Ilyen éjszaka
Lopta ki Jessicát a zsíros zsidótól,
S álcázott pazarló szerelmi futást
Velencétől Belmontig.
(Rácsap Jessica fenekére)

JESSICA Ilyen éjszaka Mondatott Lorenzóval
szerelmi esküt S lelket lopó hű
fogadalmakat: De mind hamis volt.

LORENZO *(az íróasztalfiókokat próbálja fölfeszíteni)*
Ilyen éjszaka
Rágalmazta meg egy édes kis rüfke
A kedvesét, de az megbocsátott.

[JESSICA Túlnyújtánám nálad az éjszakát,
De hallod? - férfileptek közelednek.

Stephano jön

LORENZO Ki csörtet így a csöndes éjszakában?
STEPHANO Barát.

LORENZO Barát? Milyen barát? Úgy hívnak: barát?

STEPHANO A nevem Stephano, és hírt hozok:
Asszonyom itt lesz virradat előtt
Belmontban; most még templomban időz,
És imákat mond a kereszt előtt
A boldog nászi órák reményében.

LORENZO S ki van vele?

STEPHANO Csak Nerissa s egy szerzetes. De mondd,
Bassanio visszatért-e!

LORENZO Nem, de még a híre sem ért ide.]
PORTÁS *(hirtelen hang az íróasztalon)* Itt a porta! Az úrnő itt lesz virradat előtt Belmontban.

LORENZO *(visszaszó)* Köszönöm. *(Elkezd idegesen pakolni)*

LORENZO [De kérlek, menjünk már be, Jessica.]
Készüljünk fel, hogy ünnepélyesen
Fogadjuk a ház kegyes úrnőjét.

Lanzelo jön

Megcsörren a telefon. Összerezzenek, aztán Lorenzo felveszi. A hang telefonon keresztül Lanzelo hangja

LANZELO Hahó, hahó, hó-ha-hó, halihó!

LORENZO Ki hív?

LANZELO Hahó! Nem láttad Lorenzót és Lorenzónét?

LORENZO Hagyd már a hallózást, ember! Itt vagyunk!

LANZELO Hó, halihó, hahó-tahó, halló, merre, hol?

LORENZO Hát itt!

LANZELO Mondd meg neki, hogy postás jött gazdámtól, s a kürtje, mint a bőségszarú, tele jó hírekkel: a gazdám hajnalban érkezik, lelkecském, mazsolám. *(Leteszi a telefont)*

[LORENZO Menjünk be, és ott várjuk meg őket.
De mért is, mikor olyan jó itt kinn?
Stephano barátom, riaszd a házat,
Hisz úrnőd bármelyik percben itt lehet,
S a zenészeket küldd ki a szabadba.

Stephano el

Mily lágyan alszik a hold halk fénye itt! Itt
leülünk, s a zene hangjai
Majd bekerítenek, s a puha csönd, S
az éj az édes összhang burka lesz.
Jessica, ide. Nézd az égboltozat Mezén
sűrűn elszórt aranypöttyöket: S nem
láthatasz ott oly kicsi égtestet, Mely
köztük úszva, hangra ne éledne A
pikkelyszemű kerubok karában.
Halhatatlan lelkünk zenéje ez:
De míg e hanyatló földi álruha
Zárja magába, addig hallhatatlan.

Stephano és a zenészek jönnek

Ide, ide! himnusszal kelteni A
szűz holdat. Édes hangokat
Csaljatok fülébe, hogy bújjon elő
Kíváncsin végre a felhő mögül.

Zene

JESSICA Engem az édes zene megkönnyebbit.
LORENZO Azért, mert lazít feszült szellemeden.
Figyeld csak meg a vad és buja ménest,
A betörtlen inas csikókat,
Hogyan bakoznak, szöknek s nyihognak
Forró s nyers vérük természete szerint;
De ha trombita harsan hirtelen, Vagy
bármely más zene éri fülüket, Megakad
futásuk, s lábuk megvetik, És vad szemük
forgása jámborul A zene édes hatalmától.
Mondják, Orpheusz így zabolázott meg
fát, Folyót s hegyet: mert a zene minden
Konok, kemény és kőmedret maró Dühöt
megszelidít átmenetileg. *Az ember, aki
legbelül zenétlen, S eltörnek lelkén az
összhangzatok, Az kész az árulásra,
törtetésre:

Szelleme a tompa úr sötétje, Lelke
csönd; a néma árnyékvilág. Ne bizz
benne. Halgass a zenére!*

Portia és Nerissa jön

PORTIA A fény, amit látsz, a szobámban ég.
A kicsi gyertya milyen messze fénylik! Jó
tett ragyog így a sötét világban.

NERISSA Míg a hold posztolt, nem láttuk a gyertyát.

PORTIA Nagy dicsőség így nyel el kicsit:
A báb ragyog, mint a király, mígnem
Jön a király: az üresség kiürül;
A kispatak sosem higitja fel
A nagy tengereket. Hallgasd csak! Zene!

NERISSA A te házadból szűrődik ide.

PORTIA Látom, semmi sem önmagától jó:
Édesebben hangzik éjjel ugyanaz A
zene.

NERISSA Értékét a csönd toldja meg, asszonyom.

PORTIA Hangján szól a varjú és a pacsirta,
S mi döntjük el, hogy melyik undorít; A
csalogányt, ha nappal énekelne, S a
liba gágogna kíséretül,
Nem hinnéd jobb zenésznek a verébnél.
Az ízléssel izlelgetünk, s így véljük Azt,
hogy valami jó vagy tökéletes. De csend!
Endümióonnal hál a hold; S ne zavarjuk fel
a szerelmeseket.

A zene elhal

LORENZO

Ez a hang Érzéki

csalódás vagy Portiájé.

PORTIA Úgy ismer fel, mint vak a kakukkot
A rossz hír hangjáról.]

*Belép Portia és Nerissa. Ruha: a Belmontba visszaérkező szereplők gyilkos
ösztoeikben nagyon felszabadult emberek. Fekete bakancs van mindenkin,
ingek, blúzok kítürve, kigombolva. Hajak szanaszét. Durvák és hangosak*

LORENZO Drága hölgy, köszöntünk otthonodban!

PORTIA Imádkoztunk férjünk épségéért, S
bízunk szavunk őrző erejében.
Már visszatérték?

Lanzelo befut a két nő után

LORENZO

Még nem, asszonyom.

De a hír az ímént érkezett,
Mely jöttüket jelezte.
PORTIA Menj, (Nerissa,
S közöld a személyzettel, hogy pissenés
Se árulkodjon távollétünkről.
Ez rátok is áll - Lorenzo, Jessica.

Trombitaszó

LORENZO [Férjed közel jár, hallom trombitáját.]
Mi nem fecsegünk, asszonyom; ne félj.
[PORTIA A napvilág beteg, gondolja az éj,
Mert sápadt; de ma az éj sápadt ki:
Bujdosik, és rossz helyen ébredt a nap.

Bassanio, Antonio, Gratiano és kíséretük jön

Ez a méltán híres hat sor Alföldi rendezésében később, a legvégén még egyszer
visszatér, eredeti helye azonban itt van a darabban.

BASSANIO Jött velünk, hogy téged lásson, s a föld
Másik felén most késik a nappal.

PORTIA Akkor lopok tőle, csak nehogy túl
Tüzes legyenek, s tüzessel megégessek
Mást is, mert az, tudom, jól lehütene.]

Megérkeznek a férfiak: félelmetesek. Bassanio, Gratiano, Antonio, Salarino jön. Portia vadul ráugrik Bassanióra

Én így üdvözöllek otthonodban!

Gratiano keresi Nerissát, s mivel nem találja, kimegy megkeresni

BASSANIO Üdvözöld melegen barátomat is.
Ő az a férfi, ő Antonio,
Kinek végtelen sokkal tartozom. PORTIA
S tartozol a szó minden értelmében, Hisz
úgy hallom, ő meg hozzád tartozott.

ANTONIO Már nem, már feloldottak minden alól.

PORTIA Hogy melegen fogadunk házukban,
Szavaknál többel is kifejezhető;
Hagyjuk a lihegő udvariaskodást.
(Antonio-t is lesmárolja)

Nerissa, Gratiano be

GRATIANO (ordít) Arra a két holdamra mondom, félreérted! Tényleg a
bíró imokának adtam.
[Ha tudom, hogy így a szívedre veszed,
Egy heréltnek adtam volna gyűrűdet.]

PORTIA Veszekedés? Kissé hamar. Miért?

GRATIANO Egy vacak arany karikagyűrűért, Melyet ő
adott nekem, s rávésette Egy
vándorköszörűs kékre vágyó
Bölcsességét: „Szeress és ne hagyj el!”
(sipítva) Mit beszélsz itt pénzről, versikéről?

NERISSA Megesküdtél, mikor neked adtam, Hogy
halálot percéig viseled, És hogy tőle a
sírban sem válsz meg. Ha rám nem, hát
lihegő esküdre Emlékeztél volna, mikor
levetted! [Ha! a bíró tollnoka. De ennek
Sosem nő majd legénytoll az állán!]

GRATIANO Nőni fog neki, ha férfit ér.

NERISSA Akkor megérem, hogy nőből férfi lesz.]

Nerissa ököllel veri Gratianót, az elkapja és megrázza a nőt

GRATIANO Itt, ezzel a kézzel adtam át neki;
Egy kölyök volt, suhancféle, nyüzüge,
Nálad nem nagyobb, a bíró segédje.
[Nyagगतott, és díjul épp azt kérte, S
nem volt szívem tőle megtagadni.]

Nerissa és Gratiano verekszik. Portia sikítva választja szét őket

PORTIA Őszintén, hiba volt, hogy hitvesed
Első ajándékától megváltál,
Hisz eskü ragasztotta ujjadra,
És eskü szegte testedre testét.
Lásd, az én kedvesem is esküdtött,
Hogy gyűrűmtől nem válna el, s elég
Csak ránézniem, s tudom, hogy a világ
Minden kincséért sem adná senkinek.
[Feleségednek van oka haragra, S én,
hiheted, őrzöngének helyében.]

BASSANIO (félre) Inkább gyűrűs bal kezemet vágták Volna
le: olcsóbban úsznám meg, mint így.]

GRATIANO (üvöltve beárulja Bassaniót)

Mért? Bassanio meg az övét a
Bírónak adta, aki kérte és
Kérdemelte; így aztán a fiú,
Aki az írással piszmolódtott,
Kezdett kérlelni engem; s mind a
Kettőnek épp a két gyűrű kellett. PORTIA
Milyen gyűrűt adtál?
Remélem, nem az enyémet kapta.

BASSANIO Ha a hazugság foltisztító volna,
Letagadnám, de ha ujjamra nézel,
Látod, a gyűrű már nincs a helyén.

PORTIA (pofon vágja Bassianót)
S mi van a hűség helyén fals szívedben? Nem
látsz az ágyadban - tanúm az ég -, míg Nem
látom gyűrűmet.

NERISSA (beint) S te se várj engem
Ágyadba addig!

BASSANIO (ordít) Édes Portia,
Ha tudnád, kinek adtam a gyűrűt,
Ha tudnád, kiért adtam a gyűrűt,
S ha fölfognád, miért adtam a gyűrűt,
[S mily kedvetlenül adtam a gyűrűt,
Mert nem fogadtak el mást, csak a gyűrűt -
Visszafognád harapós dühödöt.]

PORTIA Ha te fölfogtad volna, hogy mit ér,
S félig, hogy mennyit, aki adta,
S egészen, hogy mennyit ér a szavad -
Nem váltál volna meg a gyűrűtől. [Bár
férfi, mégis, lehet-e oly hitvány, Hogyha
védelmezed langyos szíved Minden
hevével - mégis elvegye Elvileg
kincsként őrzött gyűrűdet? Nerissa
példája tanítja meg:
Egy nőt keressünk - gyakorlatilag.]

BASSANIO (dühében rugdos, csapkod, üvölt) Akkor
nem szavamra, de lelkemre, Nem nő
kapta, hanem az a jogász, Mert nem
volt jó háromezer dukát; Pont a gyűrűt
nézte ki. De nem adtam, És türtem
csalódott távozását,
Annak az embernek, aki a legjobb
Barátom életét mentette meg.
Mit mondjak? Utána kellett küldenem.
[Vergődtem szégyen és becsület között:
Persze kisztílián is megoldhattam Volna
a helyzetet. Már megbocsáss, De az éj
hunyorogó lámpásaira - Ha ott vagy, te
magad könyörgöd el A gyűrűt, hogy a
jogásznak te adhasd.]

PORTIA Csak a lábát be ne tegye házamba E
doktor, mert ha már övé kedves
Ékszerem, melyet esküd nekem óvott,
Leszek én is oly engedékeny, mint te, És
nem tagadok meg tőle semmit, Sem a
testem, sem a férjem ágyát, Mert tudom,
hogy összefutok vele még. Árgus
szemekkel figyelj, ki ne maradj Éjszakára,
mert ha magamra hagysz, Becsületedre,
mely még az enyém, Azzal a doktorral
bújok az ágyba!

[NERISSA S én a tollnokával: így hát jól vigyázz,
Amikor magamra én vigyázok.

GRATIANO Tedd, csak nehogy tettenérés legyen,
Mert a ceruzáját kihegyezem.

ANTONIO Az egészet én, boldogtalan okoztam.

PORTIA Ne bánd: nem hülünk ki irányodban.

BASSANIO Hülye hibavolt, elismerem, bocsáss
Meg, de barátaink előtt esküt
Teszek - igen, e gyönyörű szempár is

Tanúm, melynek tükrében...

PORTIA Halljátok? Egy pár szemem van, s külön-külön látja Bennük magát: esküdj hát, két színedre, S az tán színleg hihető.]

BASSANIO *(tájékozódik)* Hallgass meg legalább! Bocsásd meg ez egyetlen hibámat, És eskümet többé meg nem szegem.

ANTONIO Egyszer testemet kölcsönöztem érte, Mely ma már a földé, ha nincs az, kinek Férjed a gyűrűt adta. Most újra Zálogba verem, ezúttal a lelkem, Hogy férjed hitét többé el nem hagyja.

PORTIA *(átad egy gyűrűt Antoniónak)* Akkor keze se vagy megint. Add ezt neki, S mondd, hogy őrizze jobban, mint amazt.

[ANTONIO Bassanio, esküdj, hogy ezt megőrzöd.]

BASSANIO Baszd meg! Ez ugyanaz... a doktoré.

PORTIA S most már az enyém; ugye megbocsátod, De lefeküdtem a doktorral ezért.

NERISSA *(előveszi ő is a gyűrűjét)* És te is bocsásd meg, Gratiano, Mert múlt éjjel cserébe e gyűrűért Kedvében jártam - tudod, a nyüzügének.

[GRATIANO Olyan ez, mint országút javítása Nyáron, mikor az út még nem romlott el: Előre, hitelbe szarvaztak fel.]

Gratiano ráveti magát Nerissára, és elkezd verni. Bassanio fenyegetően közeledik Portia felé

PORTIA Ne légy közönséges. Most meglepődte?

Bassanio elkapja Portia haját, és lerántja a földre. Portia üvöltve elkúszik az asztalhoz, és elővesz egy papírt az aktatáskájából, és Bassanio felé nyújtja

Itt egy levél, de nyugodtan olvasd, Bellario írta, Padovából. Ebből kiderül, hogy Portia volt A doktor, és Nerissa az ímök, S Lorenzo a tanúm, hogy utánatok Indultunk rögtön, és csak most jöttünk meg.

A két férfi elengedi a nőket

[Még a házba se léptem be. S most újra: Isten hozott, Antonio; jó hírek Vannak e levélben. Bontsd fel hamar, S megtudod, hogy megjött három hajód A kikötőbe dús rakománnyal. De ne várd, hogy fölfedem a levél különös eredetét.]

ANTONIO Nem találok...

BASSANIO Nem találtam ki, hogy te vagy a doktor?

GRATIANO Te vagy az ímök, ki felszarvazott?

Gratiano benyúl Nerissa lába közé. Nerissa felvisít. Bassanio elkapja Portiát

[NERISSA De ez az ímök csak akkor árt meg, Ha a természet megvadul s csodát tesz.]

BASSANIO Édes doktor, te légy ágyastársam, S ha nem vagyok, meghághatod nejem.

Másik kezével titokban megszorítja Antonio kezét. Mindenki röhög. Hangosan, visítva, hörögve, mint az állatok

[ANTONIO Édes hölgy, hogy élek s azt, hogy megélek, Neked köszönhetem. Hajóim biztos

Révbe értek.]

PORTIA És teveled, Lorenzo?

Neked is hozott jót az ímököm.

NERISSA *(átadja Shylock végrendeletét)* Igen, s ráadásul ingyen kapod. Átadom Jessicának és neked A gazdag zsidó külön ajándékát: Tiétek mindene.

LORENZO Szép hölgyek, ti mannát osztogattok Az éhező népnek.

Óriási röhögés

PORTIA Zenét! Az ember, aki legbelül zenétlen, \$ eltömek lelkén az összhangzatok, Az kész az árulásra, törvétsre: Szelleme a tompa úr sötétje, Lelke csönd; a néma árnyékvilág. Ne bízz benne. Hallgass a zenére! Zenét!

Megszólal egy punk zene. Mindenki táncol. Antonio viccesen meglöki Bassaniót, az visszalök. Lassan kialakul egy pogó! Egyre vadabb a tánc. Lassan sötét

VÉGE

[PORTIA Közel már a reggel, És tudom, hogy nyugtalan lelkeket Még sok kérdésre vár. Menjünk be hát, Közös kihallgatásra: ti kérdeztek, Mi meg mindenre híven felelünk.

GRATIANO Úgy legyen. Első kérdésem, amelyre Nerissa válaszol eskü alatt: Fenn akar maradni holnap estig, Vagy jönne most, és velem összefekszik; Az éj lovaival feküdnének ágyba, \$ lassan húznák át az időt a mába: Megszületett hát a végítélet-Nerissa gyűrűjét örööm, míg élek.]

Mind el

Vége az V. felvonásnak

SHAKESPEARE
Shakespeare I. felvonás

ALFÖLDI-VERZIÓ

	1/2.	1/2.
	1/3.	1/3.
	1/3.	1/4.
Shakespeare II. folvonás		
i11.		1/10. első fele
11/2.		I/5.
11/3.		1/6.
11/4.		1 7.
11/5.		I/8.
11/6.		1/9.
11/7.		1/10. második fele
11/8.		1/11.
11/9.		I/12.
Shakespeare III. felvonás		1/13.
111/1.		első
fele11/1. 111/1. második fele		
111/2.		II/2.
111/3.		II/3.
111/4.		II/4.
111/5.		11/5.
Shakespeare IV. felvonás		
IV/1.		11/6.
IV/2.		11/6.
vége Shakespeare V. felvonás		II/7.

* és ** Alföldi rendezése ezzel a hat sorral zárul. Mint art már a megelőző lábjegyzetben közöltem, a sorok eredeti helye nem itt, hanem korábban található.

